

Մշակութային և Հասարակական
Երկշաբաթաթերթ

Հոյս

1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

ԱՆԻՔ

**80-ՏԱՐԵԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԹԷ՛
ԿՈՒՍԱԿՉԱԿԱՆ ԹԵՐԹ**

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

- 2 **Համայնք**
- 3 **Թունեան դպրոցի նորակառույց աղմկահարույց շէնքը**
Քարմէն Ազարեան
- 5 **Իսրայէլը ընդդէմ հայոց պատրիարքարանի Սիրանոյշ Պապեան**
- 6 **Հայաստան՝ Հաշմանդամութիւն ունեցող մարդիկ ցոյց են անցկացրել**
Սիրանոյշ Գելորգեան
- 13 **Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի ծննդեան տարեդարձի առիթով**
Լեւոն Ահարոնեան
- 15 **Թեհրանահայ պատանու յաջողութիւնը «նռան հատիկ» թատերական փառատունում**
- 16 **Նոր Զուլայի թատրոնի 125-ամեակի առթիւ**
Նիկիտ Սիրգայեանց
- 18 **Զագի արքայ՝ Վիգէն Տրստրեան**
Խաչիկ Խաչեր
- 20 **Հարցազրոյց երգչուհի Իւետայի հետ**
Քաթրին Եաղուբի
- 22 **Խոհանոց՝ Արմաի Ռոլէտ**
- 23 **Խորհուրդներ Տնտեսուհուն**
- 24 **Մարզանք**
Արման Տէր Ստեփանեան
- 28 **Ժամանց**

Մշակութային եւ Հասարակական

Յոյս

Երկշաբաթաթերթ

Ե սարի, քիւ111, Նոյեմբեր 23, 2011,
1200 քուման
Հայաստանում 320 դրամ

- 8 **«Ալիք»-ը՝ 80 տարեկան**
- 8 **Համայնքային թե՛ կուսակցական թերթ**
Ռոբերթ Սաֆարեան
- 8 **Գիտելիքներ «Ալիք»-ի մասին**
- 12 **«Ալիք»-ը այնպէս ինչպէս ներկայացւած է օրաթերթի կայքում**

Պ ա ր ս կ ե ր է ն ք ա ժ ի ն

2	Այս համարի հայերէն էջերում	5	Իրան-Հայաստան յարաբերութիւնների քննարկումը «Կովկասի ուսումնասիրութիւնների կենտրոն»-ում	10	Թուրքաց Խոսրաւի
3	Վիոգրամասնութիւնների դերը հրատարակչութեան եւ գրքի ասպարէզում			12	Կովկասում անկայունութեան գործօնները (ք. մաս)
4	Ռոբերթ Քոչարեանը վերադառնալու՝ է	8	Գարեգին Բ-ի ծննդեան եւ գահակալութեան տարեդարձին նվիրած		Մահմուդ Վաւգի

<p>Յոյս</p> <p>Հասարակական-մշակութային երկշաբաթաթերթ</p> <p>Արտօճատի՝ Լեւոն Ահարոնեան</p> <p>Խմբագիր՝ Ռոբերթ Սաֆարեան</p>	<p>Խմբագրական կազմ՝</p> <p>Քարմէն Ազարեան, Լիա Խաչիկեան, Գարուն Սարգսեան, Արմինէ Մելիք-Իսրայէլեան</p> <p>Գեղարւեստական ձեւաւորում՝ Լիա Խաչիկեան</p>	<p>Հայերէն բաժնի սրբագրիչ՝ Քարմէն Ազարեան</p> <p>Կայք Քաջիկ Սաֆարեան</p> <p>Մարզական Արման Տէր Ստեփանեան</p> <p>Բաժանորդագրութիւն Քաթրին Եաղուբի</p>	<p>Հասցէ՝ Թեհրան, Էնդելաբ պողոտայ, Վալի Ասր քառուղի համար 1048 66495180 66492693</p> <p>Հեռախօս-հեռապատճեն՝ 66495208</p> <p>hooyes@inbox.com www.hooyes.com</p>
--	---	---	--

ԿԵԱՆՔԻՆ ՀՐԱԺԵՆՏ ՏԻՇՑՑ ՍԵՊՈՒՅ ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆԸ

Կիրակի Նոյեմբերի 13-ին, իր մահկանացուն կնքեց «Նայիրի» հրատարակչության տնօրեն, ազգային հասարակական գործիչ Սեպուհ Ամիրխանեանը: Սեպուհ Ամիրխանեանը, բուն անունով Սեփանոս Ամիրխանը, ծնվել է Իրանի Կենտրոնական նահանգի Արաք քաղաքում 1940 թվականին: Կրթությունն ստացել է Թեհրանում, որից յետոյ մասնակցել է Թեհրանի առաջնորդարանի չորսամսյա հայերենագիտական դասընթացներին: Այնուհետև մի քանի տարի որպես ուսուցիչ ծառայել է «Թունեան» դպրոցում: Ս.Ամիրխանեանը դեռ երիտասարդ տարիքից հետաքրքրվել է հրատարակչական աշխատանքով, որով էլ Գերմանիա մեկնեց

առաել հմտանալու այդ արհեստում: 1949 թվականին Թեհրանում Սամուել Սարուխանեանի միջոցով հիմնեց «Նայիրի» գրախանութը, իսկ 1959 թ. համանուն հրատարակչություն-տպարանը: 1970 թվականից Սեպուհ Ամիրխանեանը սկսեց համագործակցել Ս. Սարուխանեանի հետ եւ ստանձնեց տպարանի տնօրենի պաշտօնը, իսկ Սարուխանեանի մահից յետոյ, սկսեալ 1986 թվականից դարձաւ նրա միակ սեփականատէրը: 1994 թվականին «Նայիրի» հրատարակչությունը պաշտօնապես գրանցեց եւ սկսեց իր աշխատանքը: «Նայիրի» հրատարակչությունը իր հիմնադրումից իվեր տպագրել

ու հրատարակել է աւելի քան 200 անուն գիրք, իսկ 1954 թվականից կանոնաւոր կերպով՝ «Նայիրի» օրացոյցը: Սեպուհ Ամիրխանեանի կորուստը մեծ է եւ անփոխարինելի, ոչ միայն իր հարազատների ու ընկերների, այլեւ ողջ համայնքի եւ յատկապէս մեր՝ մամուլի ու հրատարակչության բնագաւառում աշխատողներիս համար: Այս կապակցութեամբ, «Յոյս» երկշաբաթաթերթի խմբագրութիւնն ու ողջ անձնակազմը, խորը վշտով համակուած իր ցաւակցութիւնն է յայտնում նրա ընտանիքին, հարազատներին, ընկերներին եւ ողջ համայնքին: Թող, որ հողը թեթել լինի վրան...

ԿՈՐ ՍԵՂԱՆ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ

Չորեքշաբթի Նոյեմբերի 16-ին, «Ալիք» օրաթերթի 80-ամեակի մեծարման յանձնախմբի միջոցով «Հայ Ակումբ»-ում կայացաւ կլոր սեղան՝ նւիրւած հայերէն մամուլին առնչող հարցերին եւ դժարութիւններին: Քննարկումներին մասնակցում էին «Ալիք» օրաթերթի խմբագիր՝ Դերենիկ Մելիքեանը, «Դրօշակ»-ի խմբագիր՝ Կարէն Խանլարեանը, Հայկական ռադիօ-ժամի աշխատակից՝ Ռոբերտ Մարգարեանը, «Հայելի» կայքի վարիչ՝ Սեւան Տէր Պետրոսեանը, ինչպէս

նաեւ «Յոյս» երկշաբաթաթերթի խմբագիր՝ Ռոբերթ Սաֆարեանը: Դատարկ էր «Արաքս» օրաթերթի եւ «Իրանահայեր» կայքի ներկայացուցիչների տեղը, որոնք կարող էին իրենց տարբեր դիտանկիւններով

աւելի ճոխացնել քննարկումները: Մեր յաջորդ համարում աւելի մանրամասն կանդորադառնանք կլոր սեղանի ընթացքում արծարծւած մտքերին ու տեսակէտներին:

«ԹՈՒՆԵԱՆ» ԳՊՐՈՅԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ԱՂՄԿԱՅԱՐՈՅՑ ԸՆԵՔԸ

Քարմեն Ազարեան

Երկար չտեսեց «Սասուն» թահամասի ժողովրդի աննկարագրելի ուրախութիւնը՝ «Թուներան» օրը. տարրական դպրոցը նորակառոյց շէնք տեղափոխելու կապակցութեամբ: Իրօք, որ բացման արարողութեանը ներկայ իւրաքանչիւրի սիրտն ու հոգին համակել էր մի մեծ ոգեւորութիւն, ասես թէ դա մի նոր յոյսի դուռ էր բացում արտագաղթի ու այլ պատճառներով յուսալքուած համայնքի համար: Սակայն, դա, ինչպէս ասեց երկար չտեսեց, քանի որ առաջին իսկ թափուղ անձրեւաջրի հետ յօջս ցնդեց: Ջուրը չզփտես որտեղից հասնում էր կախովի ոչ ջրակայուն առաստաղին, որը եւ տեղտեղ թրջուում ու վայր էր ընկնում: Այն լուրը, իբր որի՝ նոր ու զարգացած միջոցներով, շինանիւթերով ու տեխնիկայով կառուցուած շէնքի ինչ-որ մասերը փլուէլ է, ասես ռումբի պէս պայթեց ողջ թահամասում: Բոլորն անխտիր, ասես լսածին չհաւատալով, իրար էին ուղղում միեւնոյն հարցը «Ճի՞շտ է, որ...»: Հարուածը կայծակնային էր, այնուամենայնիւ, այն շատ շուտով հաստատուելով, սովորական դարձաւ: Մի խօսքով փաստի առջեւ կանգ-

նած ժողովուրդը համակերպեց դրա հետ: Միւս կողմից հոսանքն էլ բաւարար չէ, շէնքը բուժէ չունի, գազը դեռ միացուած չէր ...: Բայց դրանցով հարցը չփակեց: Եղանակը ցրտեց եւ բնականաբար հարկ եղաւ ջեռուցումը միացնել, մի բան որ աւելի բարդացրեց իրավիճակը: Այս անգամ խողովակներն սկսեցին ջուր բաց թողնել եւ դարձեալ ջուրը յայտնեց ամենուր եւ առաստաղն սկսեց թափփուել: Իմիջիայլոց այս շուրջ մէկ ամսւայ ընթացքում դպրոցը շարունակ չի աշխատել եւ առաստաղի թափուելու կամ թէ գազը միացնելու եւ այլ պատճառներով պարտադրաբար փակել է եւ երեխաները կանոնաւոր դպրոց չեն յաճախել:

Վերջին այսպէս կոչուած «աւերածութիւնը» տեղի ունեցաւ Նոյեմբերի երկրորդ շաբաթւայ ընթացքում, երբ ջեռուցման համակարգը շահագործման յանձնեց, որի հետեւանքով վերստին փակեցին դպրոցի դռները եւ վիճակից դժգոհ ու մտահոգ ծնողները դպրոց շտապեցին իրավիճակին վերահասու լինելու: Իրադրութեանը մօտից ծանօթանալու եւ թե-

րես խնդիրներին լուծում տալու նպատակով, կիրակի, Նոյեմբերի 13-ի առաւօտեան «Թուներան» դպրոց եկան թեմական խորհրդի ատենապետ պրն. Է. Բաբախանեանը, պրն.Ռ.Սարխոջեանը եւ Կրթական խորհրդի ատենապետ տկն.Ի.Աբնուսեանը: Ստացուած տեղեկութիւնների համաձայն շէնքի կապալառուն այս բոլոր խնդիրների պատճառը շտապողականութիւնն է համարել, որով շէնքը համապատասխան ու պարտադիր փորձնական շրջանը չի անցել: Այս բոլորի արդիւնքում ազգային մարմինների ներկայացուցիչները դպրոցը լքեցին տնօրինութեանը յանձնարարելով, որ ծնողների հետ մի ժողով գումարեն եւ հէնց իրենք որոշեն թէ այս նոր շէնքում մնա՞ն թէ՞ «Նայիրի» դպրոց վերադառնան: Երկու քարի արանքում յայտնուած ծնողները, որոնք մեծ դժարութեամբ ու տքնաջան աշխատանքով դպրոցը հագիւ էին տեղափոխել այդ նոր շէնքը, բնականաբար որոշեցին ետ չգնալ, բայց եւ այսուհետ վերահսկել շինարարութեանը:

Այս միջոցին բազմաթիւ հարցեր մնում են անպատասխան.

- Եթէ նման փորձնական շրջան անցկացնելը պարտադիր էր, ապա ինչո՞ւ դա չարին. ո՞վ էր շտապողը՝ պատասխանատուները թէ՞ քանի տարի համբերութեամբ սպասած ժողովուրդը:

- Ինչո՞ւ են այս դժւարին կա-

ցութեան մէջ ծնողներին մենակ թողնում եւ նրանց են վստահում գնալ-մնալու բարդ որոշումը՝ նրանց վզին փաթաթելով հետագայ պատասխանատուութիւնը: Ինչո՞ւ մասնագէտներ չեն հրաւիրում շէնքի ներկայ վիճակը գնահատելու եւ ըստ այդմ որշում կայացնում: Չէ՞ որ մեր երեխաների անվտանգութեան հարցն է մէջտեղում, եւ ոչ մասնագէտ մարդը չի կարող ասել թէ կարելի է մնալ թէ ոչ, անվտանգ է թէ ոչ:

- Ի վերջոյ, անձրեւն ու ցրտերը մեղաւոր լինել չեն կարող, պէտք է մեղաւորին բացայայտել, ով որ է՝ ճարտարապետը թէ գործադիրն ու կապալառուն, միեւնոյն է պատասխանատուն պէտք է յայտնւի եւ իր թերացման համար ուր որ պէտք է պատասխանատութեան ենթարկւի ու պատժւի:

- Նման երեւոյթի վրայ աչք փակելն ու արդարացման ցանկացած անհիմն փորձ անընդունելի է: Նրանք, ովքեր գտնում են, թէ այս բոլորը «փոքր ու անկարելի» բաներ են, որ սովորաբար բոլոր նոր շէնքերում պատահում են (դեռ հարց է, թէ քանի շէնքում են նման բաների ակնատես եղել), նախ՝ անտեսում են մի կարեւոր փաստ, որ սա դեռ սկիզբն է եւ յայտնի չէ սրանից յետոյ ինչ անակնկալներ են սպասում մեզ, եւ երկրորդ՝ առաւել կարեւորն այն է, որ այդ շէնքում ամէն օր ելումուտ են անելու հարիւրաւոր մանուկներ եւ արդեօք մենք իրաւունք ունենք նրանց կեանքը ռիսկի տակ դնելու:

«ԹՈՒՆԵԱՆ»-Ի ԼՈՒՐԵՐԻ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ «ԱԼԻՔ»-ՈՒՄ (14 Նոյեմբերի համարի «Դիտանկիւն» սիւնակում)

Սոյն գրութեան հէնց առաջին պարբերութեան մէջ նշում է. «...ու շէնքի կիսաւարտ առաստաղը կաթկթեց ու կախովի առաստաղը **վնասեց որոշներին** ծառայելով որպէս **«փլած պատ»:** **Երեւի նրանց հէնց այդ էր պակաս-**

սում: Աւար էր պէտք...» (Ընդգծումը մերն է) շէնց այսքանը շատ խօսում է թերթի դիրքաւորւած լինելու առումով: Նախ՝ երբ բոլորը տեսել են, թէ ինչպէս է սրահի յատակը լցւել ջրով եւ ամենուր թափփուել են այդ կախովի կոչւած առաստաղները, որոնք սովորաբար պատ ու առաստաղ են ասում, արդէն «վնասեց» ասելը շատ եւ շատ մեղմ է ասած: Գալով «որոշներին» բառին, հարց է առաջանում թէ ովքե՞ր են այդ չարակամ «որոշները», որոնց այդ «փլած պատերն» ու «աւարն» էր պէտք: Այդ մասին անյայտ հեղինակը լռութիւն է պահպանել: Գուցէ՞ նրանք այն բողոքող ու վրդոված ծնողներն են, որ քանի տարի ուշացումով ստացած դպրոցը դեռ չվայելած ստիպւած են ամէն օր իրենց գլխի եկածը լացել: Կամ էլ հնարաւոր է դէսից-դէնից մամուլում կցկտուր տեղեկութիւններ տուողները լինեն, որ չգիտես ինչու ժողովրդին տեղեկացնելով կատարածի մասին նման վրդովմունքի ու ժողովրդական բողոքի պատճառ են եղել: Ո՛վ գիտէ թէ հեղինակը ո՞ւմ է փորձում «քօղազերծել»:

Շարունակութեան մէջ **փլուզում** բառը չակերտների մէջ առնելով հեղինակը հէնց այդքանով փոխանցում է այն գաղափարը, որ դա այն փլուզումը չէ, որ սովորաբար ասում են, եւ այդ կախովի պատերի ընկնելու համար անելի ճիշտ կը լինի օգտագործել «վնասել» բառը:

Յաջորդ չակերտաւոր բառը գալիս է անմիջապէս յետոյ՝ երկուերեք տողից, «Տրամաբանօրէն դժգոհ ծնողները իրենց **«անկեղծ»** բառապաշարով բողոքեցին եւ արդիւնքում դպրոցը մի քանի օրով աշակերտութիւն չընդունեց...» Չգիտես ինչու է հեղինակը դժգոհել, երբ ծնողը իր տրամաբանական բողոքն արտայայտում է անկեղծ՝ առանց անելորդաբանութիւնների ու կեղծ շողոքորթութեան, մի բան, որին կարծես մեր ականջները վարժւած են: Իսկ 80-

ամեայ փորձառութեամբ, համայնքայինի յաւակնութիւն ունեցող թերթը ինչպէ՞ս է արծագանքել այս ողջ անցուդարձը: Արդեօք ժամանակին, երբ անձրեւի այդ չարաբաստիկ «երկարաշունչ կաթկթոցը» աներներ էր գործում ու ջեռուցման ուշացումով հարիւրաւոր աշակերտներ ու ծնողներ խիստ անյարմար դրութեան էին մատնւել, որեւէ լուսանկարով կամ առանց մեկնաբանութեան ու ստոյգ լրատութեամբ փորձել է կանխել այդ «որոշների» իր ասած սուտ լրատութիւնը եւ դրանով իսկ հանգստացնել վրդոված ժողովրդին:

Գրութիւնը նոյն ոգով շարունակում է կանգնելով պատասխանատուների պաշտպանի դերում. «Պատճառների մասին յետոյ կը խօսենք:» Յետաքրքիրն այն է, որ այսքանից յետոյ զուտ լրատական առումով ուշացած տեղեկատուութիւնը դեռ թողնում է ապագային, թէ «յետոյ»-ն ո՞ւմ է պէտք, պարզ չէ: Եւ ի վերջոյ մտքի ընկնում՝ «Ի՞նչ անել կամ ինչպէ՞ս անել, որ այս **իրարայաջորդ իրարարձութիւնները** չյանգեցնեն անվստահութեան ալիքի, երբ գործն արւում է, ծախսերը կան եւ փակւել են դեռ փակւում են, կամքն էլ անպակաս է, սակայն արդիւնքներն էլ, ժամանակն էլ շտապողականութեան իսկական զոհերն են...» (Ընդգծումը մերն է) Յեղինակի այս տողերից կարելի է այնպէս եզրակացնել, որ ամէն ինչ տեղը տեղին արւել է եւ ծախսերն էլ անում են, եւ ժողովուրդը իզուր է մեղադրում եւ պատասխանատուութեան կանչում դեկավարներին. Չէ՞ որ «շտապողականութիւնն» է միայն մեղաւոր: Դեռ մի կողմ թողնենք այն պարագան, որ թերթը իրաւասու չէ ժողովրդի հարստութեամբ կառուցւած շէնքը նրա երեսովը տալ, ազգային իշխանութեան համապատասխան անձինք սեփական գրպանից չէ, որ այդ շէնքը կառուցել են:

ԻՍՐԱՅԷԼԵՆ ԸՆԴՊԷՄ ՀԱՅՈՑ ԴԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

Սիրանոյշ Պապեան

Պատմական գիտութիւնների թեկնածու, դոցենտ Յովհաննէս Յովհաննիսեանի հետ զրուցել ենք Երուսաղէմի հայոց պատրիարքութեան առաջ ծառայած խնդիրներից:

Իսրայէլական «Հասրեց» պարբերականը օրերս անդրադարձել է Երուսաղէմում քրիստոնեայ հոգեւորականների նկատմամբ ուլտրա-ուղղափառ երիտասարդների կողմից կիրառուող բռնութեանը, մասնաւորապէս՝ ինչպէս են նրանք հայիոյուն եւ թքում քրիստոնեայ հոգեւորականների վրայ: Վերջերս Երուսաղէմի դատարանը չեղեալ է յայտարարել հայ հոգեւորական ուսանողի նկատմամբ կայացրած վճիռը, ով հարւածել էր իր վրայ թողդին:

Այս խնդիրները նոր չեն, շատ վաղուց գոյութիւն ունեցող խնդիրներ են, եւ հիմնականում պայմանաւորւած են ոչ թէ հոգեւոր դաշտով, այլ իրենց հիմքում աւելի շատ նիւթական եւ քաղաքական ենթատեքստ ունեն, քանի որ Հայ եկեղեցին Երուսաղէմում ունի բաւական մեծ ուժ եւ հեղինակութիւն: Բացի այդ, հայերը Երուսաղէմում մի ամբողջ թաղ ունեն, որն այդպէս էլ կոչւում է՝ Հայկական թաղ: Սրա նկատմամբ խանդով են լցւում տեղական իշխանութիւնները, հիմնականում Իսրայէլի իշխանութիւնները եւ մնացած եկեղեցական համայնքները: Շատ դէպքերում այլ եկեղեցական համայնքները, օրինակ՝ ուլտրա յոյն ուղղափառները օգտագործուում են իշխանութիւնների կողմից ընդդէմ հայերի: Յիշում էք մի քանի տարի առաջ ինչպէս բոլոր լրատւամիջոցները ցուցադրեցին Երուսաղէմի Քրիստոսի Յարութեան տաճարի մատոյցներում հայ եւ յոյն հոգեւորականների ձեռնամարտի տեսանիւթը: Կարելի է

ասել, որ այդ կոնֆլիկտները պարտադրւած են մեր հոգեւորականներին Երուսաղէմում, բայց մենք տեսանք խնդրի միայն մի կողմը, երբ ցոյց տւեցին՝ իբր հայ հոգեւորականները կռիւ են սարքում, այն ինչ սա հրահրուում էր տեղի իշխանութիւնների եւ յոյն հոգեւորականների կողմից, որոնք շատ յաճախ գործիք են ծառայում նրանց համար:

Սակայն նշուում է, որ ուլտրա-ուղղափառները այդ կերպ հաւածում են նաեւ յոյն հոգեւորականներին:

Այնտեղ յունական եկեղեցու ներկայացուցչութեան երկու ճիւղ կայ: Մի ճիւղը բաւականին սերտ համագործակցում է տեղի իշխանութիւնների հետ եւ բաւականին մեծ հողեր վաճառեց իշխանութիւններին, ինչը ձեռնառու էր իշխանութիւններին, որից յետոյ յոյն ուղղափառ եկեղեցին առաջնորդին հեռացրեց եւ նշանակեց նոր մարդու, սակայն նախորդը, որը մօտ էր իշխանութիւնների հետ, չհրաժարուեց իր աթոռից, եւ փաստացի այնտեղ հակաթոռ ձեւաւորուեց: Եւ հիմա յոյն ուղղափառ եկեղեցին ներկայացւած է երկու դէմքով՝ մէկին պաշտպանում է յոյն ուղղափառ եկեղեցին, միսին պաշտպանում է իսրայէլական իշխանութիւնը: Եւ շատ յաճախ այս երկութիւնը հիմք է տալիս չհասկանալու խնդրի բուն էութիւնը: Իսրայէլական իշխանութիւնները պաշտպանում են այդ մի թելի ներկայացուցչին, որը յոյն ուղղափառ եկեղեցուն պատկանող հողերի մի ստար զանգւած վաճառեց իսրայէլական կառավարութեանը, իսկ հին քաղաքում մենք գիտենք, որ ամենալուրջ խնդիրը հողային խնդիրն է, եւ հայ եկեղեցու շուրջ ստեղծւած այս թնջուկը հիմնականում վերաբե-

րում է նրան, որ այնտեղ հայերը բաւական լուրջ հողային տարածքներ ունեն, ինչը իշխանութիւնների սրտով չէ: Եւ տարբեր տեսակի միջադէպեր են հրահրում, որպէսզի հեղինակագրկեն հայ եկեղեցուն, որ կարողանան իրենց նպատակին հասնել:

Նման դէպքերում ինչքանով պէտք է լինի Մայր Աթոռի միջամտութիւնը, քանի որ Երուսաղէմի հայոց պատրիարքարանում գողութիւնը, կողոպուտը, թաւանը շարունակւում է, մի քանի տարի առաջ հողեր վաճառեցին իսրայէլական իշխանութիւններին:

Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը ինքնանկախ է, եւ ինքնուրոյն է որոշում իր հարցերը: Ուղղակի մեր պետութիւնն էլ իրաւատու չէ խառնելու այս հարցերին: Բայց եթէ քննարկել եւ որոշել, որ խնդիրն այնքան է սրացել, եւ եթէ Երուսաղէմի պատրիարքութիւնն էլ դիմի պետութեանը՝ որեւէ նամակ կամ նոտա ուղարկել եւ միջամտել հարցին, անտեղի չի լինի եւ որեւէ արդիւնք կը տայ, քանի որ ըստ էութեան սա միայն Երուսաղէմի պատրիարքութեան խնդիրը չէ, այլ ողջ հայութեան եւ նաեւ հայոց պետութեան խնդիրն է:

Բայց, կրկնում եմ, Երուսաղեմի պատրիարքարանը պետք է որոշի, թե խնդրին ինչպիսի լուծում պետք է տալ:

Արդեօք պատճառը Թորգոմ պատրիարքի ծեր լինելու եւ իրավիճակին չտիրապետելու մէջ է, իսկ միւս կողմից էլ տեղապահի ընտրութիւնները շարունակ հետաձգուում են:

Ես սա միանշանակ պատրիարքի ծերութեան հետ չէի կապի, որովհետեւ Երուսաղեմի պատրիարքութիւնը շատ աւելի բարդ իրավիճակներ է ունեցել պատմականօրէն եւ այդ վիճակներից դուրս է եկել: Ուղղակի, քանի որ խնդիրը քաղաքական ենթատեքստ ունի, այդ պատճառով էլ հարցին անհրաժեշտ է համակողմանի մօտեցում ցուցաբերել ու չդիտարկել միայն մէկ տեսանկիւնից: Եթէ նախկինում շատ պայմաններ չեն եղել, այսօր դրանք առկայ են, եւ այսօր իսրայէլական իշխանութիւններն են սրում իրավիճակը, սակայն գործում են թաքնուած ու այլոց ձեռքերով: Եւ ես սա որեւէ կերպ չեմ ուզում կապել պատրիարքի ծերութեան կամ անձի հետ:

Lragir.am կայք

ՍՈՒՏՔՆ ԱՐԳԵԼԻԱՏ Է

ՀԱՇՄԱՆՊԱՍՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՆՈՂ ՄԱՐԴԻԿ ՉՈՅՉ ԵՆ ԱՆՉԿԱՅՐԵԼ

Սիրանոյշ Գեւորգեան

Հաշմանդամութիւն ունեցող մի խումբ մարդիկ մէկ անգամ եւս իրենց օրինակով հանրութեանը եւ իշխանութիւններին ցոյց տուցին, որ Երեւանում ոչ մի հասարակական տրանսպորտ, շէնք-շինութիւն, այդ թւում՝ պետական կառոյցներ եւ նոյնիսկ փողոցներ, մատչելի չեն մօտ 4000 սայլակով տեղաշարժող հաշմանդամների համար:

Չորեքշաբթի (Նոյ.) կազմակերպած ակցիայի ընթացքում, որը նախաձեռնել էին հաշմանդամների իրաւունքների պաշտպանութեամբ զբաղող մի շարք հասարակական կազմակերպութիւններ եւ Հայաստանի մարդու իրաւունքների պաշտպանի գրասենեակը, հաշմանդամութիւն ունեցող մարդիկ փորձեցին մետրոյի «Հանրապետութեան հրապարակ» կայարանից հասնել Երեւանի քաղաքապետարան՝ քաղաքապետ Կարէն Կարապետեանին յանձնելու իրենց նամակը: Նամակով նրանք, յղում կատարելով ՄԱԿ-ի Հաշմանդամութիւն ունեցող անձանց իրաւունքների մասին կոնւենցիային (Հայաստանում ուժի մէջ է մտել 2010-ին) եւ «ՀՀ-ում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանութեան մասին» օրէնքին, խնդրում են քաղաքապետին հնարաւորինս սեղմ ժամկետում միջոցներ ձեռնարկել հասարակական տրանսպորտը եւ կառոյցների, ճանապարհների, բացօթեայ եւ փակ հաստատութիւնների, այդ թւում դպրոցների, բնակելի տարածքների, բժշկական հաստատութիւնների եւ աշխատավայրերի մուտքը հաշմանդամների համար մատչելի դարձնել: Ակցիային միացել էին նաեւ «Էմփոնէյ» ռոք խմբի անդամները,

նի քաղաքապետարան՝ քաղաքապետ Կարէն Կարապետեանին յանձնելու իրենց նամակը: Նամակով նրանք, յղում կատարելով ՄԱԿ-ի Հաշմանդամութիւն ունեցող անձանց իրաւունքների մասին կոնւենցիային (Հայաստանում ուժի մէջ է մտել 2010-ին) եւ «ՀՀ-ում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանութեան մասին» օրէնքին, խնդրում են քաղաքապետին հնարաւորինս սեղմ ժամկետում միջոցներ ձեռնարկել հասարակական տրանսպորտը եւ կառոյցների, ճանապարհների, բացօթեայ եւ փակ հաստատութիւնների, այդ թւում դպրոցների, բնակելի տարածքների, բժշկական հաստատութիւնների եւ աշխատավայրերի մուտքը հաշմանդամների համար մատչելի դարձնել: Ակցիային միացել էին նաեւ «Էմփոնէյ» ռոք խմբի անդամները,

հանդիսավար Եգոր Գլունովը, «Ես» ամսագրի խմբագիր Անի Քոչարը, որն ուղեկցում էր սայլակին նստած իր ամուսնուն: «Այն, ինչ հասանելի է բոլորին, պետք է հասանելի լինի նաև հաշմանդամութիւն ունեցող մարդկանց, իսկ մեզ մօտ կինօթարոնները, մշակոյթի օջախները, պետական հիմնարկների մեծ մասը հաշմանդամների համար չեն, մատչելի տրանսպորտը իսպառ բացակայում է: Այդքան օրէնքներ, շինարարական նորմեր, կառավարութեան որոշումներ ընդունեցին, բայց սայլը տեղից չի շարժում, մեր կեանքում մենք դեռ փոփոխութիւններ չենք զգում: Ինչպէս մեր օգնականներից կախուած էինք, այդպէս էլ կախուած կը մնանք, մինչեւ ռէալ քայլեր չարւեն», - ասաց «Ունիստն» ԶԿ նախագահ Արմէն Ալլավերդեանը, ով եւս սայլակով տեղաշարժող հաշմանդամ է: Ակցիային մասնակցող 34-ամեայ Շուշան Նահապետեանը (22 տարի առաջ պատշգամբի փլչելու հետեւանքով 3-րդ յարկից ընկել է ու հաշմանդամութիւն ձեռք բերել), ով ապրում է Երեւանի ծայրամասերից մէկում, «Արմենիանաուին» ասում է, որ քաղաքում սակաւաթիւ վայրեր կան, որ մատչելի են իր համար եւ յաճախելու դէպքում էլ անպայման օգնականի հետ է գնում: «Եթէ նոյնիսկ մի հաստատութիւնում խնդիր չլինի, ապա դրսում անպայման խոչընդոտների կը հանդիպեն: Յոյս ունեն, որ տրանսպորտի հարցը վերջապէս կը լուծի, չենք յօգնում՝ կրկնե-

լուց, որ բոլորը հաւասար իրաւունքներ ունեն, եւ մատչելի միջավայրը բոլորի համար է», - ասում է Նահապետեանը, ով իր բնակութեան տարածքում առանց օգնականի չի կարող ոչ մի վայր այցելել: Ալլավերդեանն ասում է՝ հասարակական տրանսպորտը հաշմանդամութիւն ունեցող մարդկանց յարմարեցնելը այդքան մեծ գումարներ եւ ժամանակ չի պահանջում, ինչպէս պնդում են իշխանութիւնները: Նա բերեց Լոնդոնի օրինակը, որտեղ 2000 թականին յարմարեցւած տրանսպորտը կազմում էր ընդամենը 5 տոկոս, իսկ 2006-ին օրէնքի կիրառման շնորհիւ վերջին անմատչելի ակտիւսը տեղափոխել է թանգարան: «Կարող էք ասել, որ Մեծ Բրիտանիան հարուստ երկիր է, իսկ Զայաստանը՝ ոչ, բայց եթէ համեմատենք Լոնդոնի եւ ողջ Զայաստանի տրանսպորտային պարկը, դա պարզապէս անհամեմատելի է: Ուրեմն հնարաւոր է անել, պարզապէս պետք է կամք ունենալ եւ կոնկրետ օրէնքներ», - ասում է Ալլավերդեանը: Հաշմանդամութիւն ունեցող մարդկանց՝ մետրոյով երթելեկելու փորձը միանգամից ձախողեց, քանի որ դէպի Երեւանի ամենակենտրոնական կայարան տանող թեքահարթակն այնքան նեղ էր, որ դրա վրայով անհնար էր նոյնիսկ մակասայլակ իջեցնել: Ակցիային միացած օմբոլսման Կարէն Անդրեասեանն ասաց՝ ուզում են միասին փորձել երթելեկել եւ ցոյց տալ, թէ ինչ դժարութիւններ են ունենում հաշմանդամութիւն ունեցող մարդիկ: Նա մատնացոյց արեց վերջին տարիներին Երեւանի կենտրոնական մասերում կառուցւած մեծ բարձրութիւն ունեցող եւ ըստ էութեան ձեւական բնոյթ կրող թեքահարթակները, որոնցով նոյնիսկ առողջ մարդը չի համարձակւի քայլել, քանի որ կարող է գլորել: Անդրեասեանն ուղեկցում էր սայլակաւոր հաշ-

մանդամի եւ հրապարակին կից կանգառում փորձեց նրան երեք այլ տղամարդկանց հետ բարձրացնել «Բոգդան» ակտիւսը: Այս փորձը եւս անյաջողութեան մատնեց, քանի որ ակտիւսի դուռը շատ նեղ էր, իսկ ներսում սայլակը կանգնեցնելու տեղ պարզապէս չկար: Հաշմանդամութիւն ունեցող մարդիկ փորձեցին նաև մտնել գլխաւոր դատախազութեան շէնք, սակայն դա եւս անհնար էր, քանի որ մուտքի մօտ թեքահարթակ չկար: Փոխարէնը թեքահարթակ կար Երեւանի քաղաքապետարանի քաղաքացիների ընդունելութեան դռան մօտ, բայց ակցիայի մասնակիցներին ներս չհրաւիրեցին: Դուրս եկաւ քաղաքապետարանի տրանսպորտի վարչութեան պետ Յենրիկ Նաւասարդեանը, ով ասաց, որ Դեկտեմբերի կէսին Երեւան ներկրելիք 66 ակտիւսները եւս յարմարեցւած չեն հաշմանդամների համար: Նա խոստացաւ, որ յաջորդ տարի բերելուց յետոյ դրանք քաղաքապետարանի միջոցներով կը յարմարեցնեն: Նաւասարդեանն ասաց՝ այժմ Երեւանում յարմարեցւած երկու տրոլէյբուս կայ: «Ունիստն» ԶԿ նախագահն այնքան էլ վստահ չէ, որ ներկրւած ակտիւսները մատչելի կը դառնան իրենց համար: «Քաղաքապետարանի պատասխանը մեզ համար նորութիւն չէր: Գիշտ հասկանանք՝ բերելու են սովորական ակտիւսներ, բայց յոյս ունենք, որ դրանցից մի փոքր մասը կը յարմարեցնեն, իսկ որպէսզի յարմարեցումը չկրի ձեւական բնոյթ եւ իրօք կիրառելի դառնայ, պետք է ակտիւսին մասնակցենք այդ գործընթացին», - ասաց նա:

Աղբիւր՝ www.armenianow.com

«ԱԼԻՔ»-Ը՝ 80-ՏԱՐԵԿԱՆ

ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ

Ռոբերթ Սաֆարեան

ԿՈՒՄԱՍ

Տօնական առիթ է, «Ալիք»-ի 80-րդ տարեդարձը, եւ չգիտես ինչ գրել, որ թէ համապատասխանի տօնական տրամադրութեանը եւ միաժամանակ, կոպիտ ասած, չդաւաճանես ճշմարտութեանը, կամ առնուազն ինքդ քեզ եւ այն տեսակետներին, որ ունես օրայ «հերոսի» մասին: Տօնական առիթները, թէեւ հարկաւոր են մարդկանց եւ հաստատութիւնների ձեռքբերումներն ու արժանիքները զնահատելու համար, սակայն ունեն գովասանքների վերածելու պոտենցիալը, ինչը դէմ է այն քննադատական ոգուն, որն սպասուում է մամուլից: Անձամբ հասել եմ այն համոզման, որ տւեալ անձի, հաստատութեան, հրատարակութեան կամ արւեստի գործի մեծարումը, ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ նրա քննադատումը: Այսպիսի քննադատութիւնն նաեւ առիթ կարող է հանդիսանալ քննադատողի համար՝ վերանայելու իր անցեալի կեցածքը այդ երեւոյթի կամ գործի նկատմամբ:

Վերադառնանք «Ալիք»-ին: «Ալիք»-ի մեղքերի կամ մեղադրանքների ցուցակը նրա հակառակորդների մօտ բաւական երկար է, իսկ նրա եւ նրա համախոհների մօտ, «Ալիք»-ը լիովին զերծ է որեւէ մեղքից: «Ալիք»-ի մօտ բացարձակապէս բացակայում է ինք-

նաքննադատութիւնը: Նա 80 տարի շարունակ միայն ծառայել է ժողովրդին, ազգի վսեմ գաղափարներին, բոլոր իրանահայ ընտանիքները ամէն երեկոյ անհամբեր սպասում են իրենց սիրելի օրաթերթին, եւ այսպէս: Սա միաժամանակ նշանակում է, որ դրա հակառակորդները մի խումբ անհանգիստ անձինք կամ խմբեր են, որ լաւագոյն պարագային, չեն հասկանում իրականութիւնը, իսկ վատագոյն դէպ-

քում, ծառայում են ազգի թշնամիներին: Այս սուր հակասութիւնը, ինքինին վկայում է համայնքի պառակտւածութեանը, որ իհարկէ այս գրութեան նիւթը չէ:

«Ալիք»-ի ամենամեծ, մայր մեղադրանքը նրա անհանդուրժողականութիւնն է: Օրինակները չեն պակասում, «Յոյս»-ի հրատարակման քանի տարիներում մի քանի դէպքերում անդրադարձել ենք դրանց: Սակայն այդ հանդուրժողականութիւնը պիտի հաս-

Ալիքի հիմնադիրները՝ աջից ձախ՝ Յովսէփ Թադէոսեան (խմբագիր), Վարդան Յովհաննիսեան (արտօնատէր), Յարութիւն Ստեփանեան, Եղիշէ Իշխանեան, Ստեփան Խանրաբեան, Համբարձում Գրիգորեան

ԵՐԹԵՆԻ ԿՅՈՒՄԱԿԱՆ ԹԵՐԻԹ

ԱԼԻՔ

կանալ աւելի ընդհանուր ենթատեսակով: Նախ, «Ալիք»-ը չի կարելի բաժանել Դաշնակցութիւնից, որն իրեն մինչ օրս որակում է «Յեղափոխական» կուսակցութիւն եւ գիտենք, որ յեղափոխական հոգեբանութիւնն ու միջոցները այնքան էլ չեն համընկնում ժողովրդավարական սկզբունքների հետ, որոնցից կարելի էր պահանջել քննադատութիւնը հանդուրժելու սկզբունքն է: Յեղափոխական մօտեցման մէջ, նախ որոշուում է մի թշնամի (օրինակ՝ Սովետական միութիւն կամ Թուրքիա), յետոյ այդ

թշնամու դէմ պայքարելու մի ռազմավարութիւն, իսկ այնուհետեւ, որեւէ քննադատութիւն այդ ռազմավարութեան դէմ որակաւորում է որպէս թշնամու հետ համագործակցութիւն: Ահա «եթէ ինձ հետ չես, թշնամիս ես» սկզբունքը: «Ալիք»-ը այսպիսի յեղափոխական կուսակցութեան պաշտօնաթերթն է եղել եւ նրանից չպիտի սպասել լիբերալ ազատական արժեքներին եւ սկզբունքներին հաւատարիմ մամուլի վերաբերմունք: Հանդուրժողականութիւն, բազմակարծութիւն, երկխօսու-

թիւն եւ նման սկզբունքներ վերջին երկու տասնամեակներում շրջանառութեան մէջ մտած եզրեր են: Անաչառ լինելու համար, պիտի ասենք, որ «Ալիք»-ի հակառակորդներն էլ, որոնց կարելի է ընդհանուր առմամբ որպէս «ծախ» բնութագրել, հանդուրժողականութեան մարմնացումը չեն եղել: Նրանք էլ մի օտար տեսակի յեղափոխականներ են եղել, եւ նոյնքան անհանդուրժողականութիւն են ցուցաբերել, որքան Դաշնակցութիւնն ու «Ալիք»-ը: (Սա իհարկէ սկզբունքային եւ տեսական

առուճով: Պատմականորեն, ում մեղքն ինչքան է, ով ու՛մ հետ է համագործակցել, ով ու՛մ է մատուցել, եւ նման հարցեր առանձին յուշածների միւթ կարող են լինել): Սակայն մի բան պարզ է, վերջին տասնամեակներում «Ալիք»-ը լինելով համայնքի միակ օրաթերթը մեծ պատասխանատուութիւն է կրում անհանդուրժողականութեան գոյատււման համար:

Այժմ թոյլ տւելք անցնենք մի շատ աւելի մանրամասն հարցի, որը սակայն սերտ կապի մէջ է վերջին նշւած հիմնական հարցի հետ. այն է «Ալիք»-ի գրելաճը, որի երկու հիմնական յատկութիւններն են.

Առաջին՝ ածականների շրայլ գործածութիւն. բոլոր նպատակները վսեմ ու վեհ են, բոլոր ազգային գործիչները նւիրեալ եւ ազնիւ, բոլոր գաղափարները սուրբ. հիմա արի ու քննադատի այդ վեհերին, ազնիւներին ու սուրբերին: Երեւի այս ածականների թիւը տաս-քսանից չի անց-

Ալիքի առաջին համարը՝ տպագրւած 1931թ. Մարտի 22-ին Թեհրանում որպէս շաբաթաթերթ, 4 էջ:

Վարդապետներ «Ալիք»-ի մասին

- Ալիքի առաջին համարը՝**
- 1931, Մարտի 22 (4 էջ)
- Պարբերականութիւն՝**
- 1931-1934 ՝ շաբաթաթերթ (175 համար)
- 1935-1940՝ երկօրեայ թերթ (875 համար)
- 1941-1960՝ Առաւօտեան օրաթերթ
- 1960-2011՝ Երեկոյեան օրաթերթ

- թերթ**
- հմբադիրներ**
- 1931-1935 ՝ Յովսէփ Թադէւոսեան
- 1936-1937՝ Երւանդ Ջայրապետեան
- 1937-1941՝ Անդրէ Տեր-Օհանեան (Ամուրեան)

- 1941-1942՝ Մանուէլ Մարութեան (մի քանի ամիս)
- 1942-1948՝ Յովսէփ Յովհաննիսեան
- 1949-1955՝ Տաճատ Պողոսեան
- 1955-1958՝ Յովսէփ Յովհաննիսեան

նում, բայց դրանք կրկնում ու կրկնում են, եւ ստեղծում են մի հոգեբանական ճնշման մթնոլորտ, որը դժարացնում է խօսել թերութիւնների դէմ, դժարացնում է քննադատել եւ հեշտացնում է քննադատողին տեղը նստեցնել:

Երկրորդը՝ ոճային իւրայատկութիւնը ընդհանուր խօսելն է: Զանազան ձեռնարկների հաղորդագրութիւնները կարելի է մէկը միւսի տեղ տպագրել միայն անունները փոխելով: Միշտ «հոծ բազմութիւն», միշտ «գեղարուեստական կատարումներ» եւ ... ինչ պակասում է կոնկրետ նկարագրութիւնն է, որը կարող է հաղորդագրութիւնը դարձնել կենդանի եւ իւրայատուկ: Բայց այդ կոնկրետը յաճախ համարում է անպարկեշտ, աննակարգակ: Իսկ սա ճիշտ այն բանն է, որ լրագրական կենդանի գրութիւնը դարձնում է քիչէներով լի անհետաքրքիր շարադրութիւն: Յաճախ կարդում ենք թէ ներկաները հարցեր տւին, ազգի ջոջերը նրանց պատասխանեցին եւ ... թէ ի՞նչ էին հարցերը, որո՞նք էին պատասխանները, ի՞նչ էր բովանդակութիւնը, այսպիսի հաղորդագրութիւններում բացակայում է:

«Ալիք»-ի թերութիւնների մի մասը, իհարկէ, իրանահայ մամուլի

հրատարակման ընդհանուր դժարութիւնների արդիւնքն են: Հայերէն լեզւի ընդհանուր ցածր մակարդակը, որը մամուլի համար նշանակում է ընթերցողի եւ գրողի պակաս, հանդուրժողականութեան պակասը իրանական հասարակութեան մէջ ընդհանրապէս, նիւթական դժարութիւններ, իրանահայութեան ուսման ոչ բարձր մակարդակը եւ արտագաղթը, բոլորն էլ դժարացնում են որակեալ հայերէն թերթ հրատարակելու գործը:

Արդեօ՞ք դրական փոփոխութիւններ վերջին տարիներին եղել են: Կարծում են այո, բայց դրանք շատ սահմանափակ բնոյթ են ունեցել: Հէնց 80-ամեակին հնչող ճառերում յաճախ լսում ենք, որ «Ալիք»-ը փորձել է եւ փորձում է լինել ոչ միայն կուսակցական թերթ: Լաւ, ի՞նչ է նշանակում համայնքային մամուլ: Համայնքային այսինքն՝ պատասխանել ժողովրդի լրատւական կարիքներին՝ հաւատարիմ մնալով լրատւական սկզբունքներին, արտացոլելով բոլոր կարեւոր լուրերը, անկախ նրանից, որ հաւանում ես այն թէ՛ ոչ: Սակայն վիճակը դեռ այսպիսին է, որ գողանում են Ս. Ամենափրկիչ վանքի մանրանկարչութիւնները եւ «Ալիք»-ը միայն տպագրում է

Առաջնորդաբանի պաշտօնական հաղորդագրութիւնը: Կամ Հայաստանում տեղի են ունենում մեծ մասշտաբի նստացոյցեր ՀԱԿ-ի ղեկավարութեամբ, «Ալիք»-ում համարեա ոչինչ դրանց մասին: Մի նորմալ (այսինքն ոչ-կուսակցական) օրաթերթ չի կարող աչք փակել այդպիսի լուրերի վրայ: «Ալիք»-ը համայնքային չէ նաեւ այն առումով, որ չի կարող արտացոլել համայնքում առկայ բոլոր մտածելակերպերը: Թերթի մահազդերի եւ գովազդերի բաժինը հաւանաբար այն բաժիններն են որ մի կերպ ծառայում են համայնքի ընդհանուր կարիքներին, բայց դա դեռ շատ քիչ է համայնքային թերթ դառնալու համար:

- 1958-1960՝ Անուշաւան Գրիգորեան (խմբագրութեան պատասխանատու)
- 1960-1971 ՝ Դոկտ. Բաղդիկ Մինասեան
- 1971-74՝ Օշին Սուրենեան, Արսէն Մամեան, Խաժակ Տէր Գրիգորեան, Տաճատ Պողոսեան (խմբագրութեան պատասխանատուներ)
- 1974-1976՝ Անդրէ Տէր-Օհանեան

(Ամուրեան)

- 1976-1978՝ Նորայր Պահլաւունի
- 1978-1980՝ Հրայր Խալաթեան
- 1980-1983՝ Էդարդ Երիցեան (տնօրէն-խմբագիր)
- 1983-1984՝ Էդարդ Ղահրամանեան (տնօրէն-խմբագիր)

- 1984-1993՝ Նորայր Էլսայեան
- 1993-1994՝ Խմբագրական խորհուրդ
- 1994-2003՝ Սեդա Դաւթեան
- 2004- — ՝ Դերենիկ Մելիքեան
- Պատասխանատու տնօրէններ՝
- 1931-1951՝ Դոկտ. Վարդան Յովհաննիսեան

«Ալիք»-ը այնպես ինչպես ներկայացված է օրաթերթի կայքում

«Ալիք»-ը հրատարակվում է 1931թ. Մարտի 22-ից թեհրանում, սկզբում որպես շաբաթաթերթ, 1935 թ.-ից երկօրեայ, իսկ 1941 թ.-ից օրաթերթ, 1965 թ.-ից էլ լոյս է տեսնում 8 էջով: Հրատարակել է առանց դադարի, միայն 1979 թ. Յունևարին Իրանի յեղափոխութեան յաղթանակի նախօրեակին մասնակցելով համահրանական մամուլի գործադուլին՝ շուրջ 40 օր դադարել է հրատարակելուց: Ունի Հ.Յ.Ռ.-ի գաղափարա-քաղաքական ուղղվածութիւն եւ իր բովանդակութեան առանցքն է կազմում Հայ Դատի հետապնդումը: Հայ ժողովրդի բովանդակ շահերի պաշտպանութիւնը, իրանահայ համայնքի հայեցի դիմագծի պահպանումը, զանգւածների քաղաքականացումը եւ Իրանի բարգաւաճմանն ու վերելքին նպաստելը իր հնարաւորութիւնների սահմաններում են: Նախապէս ունեցել է շեշտուած հակախորհրդային դիրքորոշում՝ ի նպաստ հայ ժողովրդի անկախութեան վերականգնման: Հայաստանի անկախացումից յետոյ պաշտպանել է օրաւոր զար-

գացող Իրան-Հայաստան կապերի ամրապնդումը՝ ամրագրուած փոխադարձ շահերի հիման վրայ: «Ալիք»-ի արտօնատէրերն են եղել՝ դոկտ.Վարդան Յովհաննիսեանը, դոկտ.Արտաշէս Բաբալեանը, դոկտ.Ռոստոմ Ստեփանեանը եւ ճարտ.Ալբերտ Աճեմեանը: Իսկ տարբեր տարիների խմբագիրներից պիտի նշել՝ Յովսէփ Թադէոսեանին, Երւանդ Հայրապետեանին, Անդրէ Տէր-Օհանեանին, Յովսէփ Յովհաննիսեանին, Տաճատ Պօղոսեանին, դոկտ. Բաղդիկ Մինասեանին, Արսէն Մամեանին (խմբ. պատասխանատու), Հրայր Խալաթեանին, Էդւարդ Երիցեանին, Էդւարդ Ղահրամանեանին, Նորայր Էլսայեանին եւ Սեղա Դաւթեանին: Ներկայիս, 2004 թ. Մարտից, օրաթերթը խմբագրում է Դերենիկ Մելիքեանը: 1961-63 թթ. հրատարակել է «Ալիք» ամսագիրը, իսկ 1969-78 թթ.՝ «Ալիք պատանեկան» երկշաբաթաթերթը: Ունեցել է «Շարժում», «Հայ երիտասարդ», «Ուսանողական էջ», «Գրական», «Էջ 404» յաւելւածներ:

Ներկայիս ունի երիտասարդական «Խաչմերուկ» եւ «Մանկական էջ» յաւելւածները: Ունի իր սեփական տպարանը եւ խմբագրատան շէնքը: Հրատարակել է իրանահայ դպրոցների դասագրքեր, հայերէն ու պարսկերէն գրքեր եւ տպագրական այլազան պատւերներ: Բազմիցս մասնակցել է Իրանի մամուլի ցուցահանդեսներին: «Ալիք»-ի խմբագրատունը 1998 թւականին, փոխադրեց իր նոր շէնքը, իսկ տպարանը 2006 թւականին փոխադրեց այդ նոյն շէնքը: Ներկայիս տպագրում է 4350 տպաքանակով, ունի բաժանորդներ՝ Իրանի հայահոծ քաղաքներում եւ Սփիւռքի զանազան գաղթօջախներում: 2001 թ. Յունևարի 23-ից «Ալիք»-ը տրւում է ինտերնետի (համացանց) վրայ: 2007 թւականին լոյս տեսաւ «Ալիք»-ի հիմնադրման 75-ամեակի առթիւ պատրաստուած գիրքը:

1951-1960՝ Արտաշէս Բաբալեան
1960-1980՝ Դոկտ. Ռոստոմ Ստեփանեան
1980- —՝ Ալբերտ Աճեմեան
Դադարներ՝
 Երկու անգամ դադարել է «Ալիք»-ի կանոնաւար հրատարակութիւնը, երկու անգամն էլ երկրի ընդհանուր քաղաքական պայմանների բերումով
 1942 Դեկտեմբեր - 1943 Մարտ՝

երկրորդ աշխարհամարտի օրերին երկրում տիրող անորոշ դրութեան պատճառով
 1978 Նոյեմբեր - 1979 Յունևար՝ իրանական մամուլի 62-օրեան գործադուլին մասնակցութեան պատճառով
Յաւելւածներ եւ կից հրատարակութիւններ
 «Ալիք Ամսագիր» (1961-63), խմբագիր՝ Նորայր Պահլաւունի
 «Ալիք Պատանեկան» երկշաբա-

թաթերթ (1969-1978), խմբագիրներ՝ Ժիրայր Ղարիբեան, Սայեսա Բաբունեան, Միշա Հայրապետեան
 «Էջ 404» գրական յաւելւած (1989-2003), յետոյ առանձին պարբերաթերթ Վահէ Արմէնի խմբագրութեամբ
 «Խաչմերուկ» երիտասարդական յաւելւած (1994- —)

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՇՆՆԴԵԱՆ ՏԱՐԵՂԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Լեւոն Ահարոնեան

Սեպտեմբերի 20, 2011 թ., էջմիածնի վեհարանից ուղարկված մի հեռապատճեն ստացայ, որը հրաւեր էր մասնակից լինելու Նոյեմբերի 4-ից տեղի ունենալիք Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ծննդեան 60-րդ տարեդարձին եւ գահակալութեան 12-ամեակին նւիրած արարողութիւններին, որոնք տեղի ունեցան հետեւեալ օրակարգով.

Նոյեմբերի 4, ուրբաթ
Ժամը 12:00 - ին Հայրապետական մաղթանք Սուրբ Էջմիածին մայր տաճարում:

Յետարարողութիւն. Հիւրասիրութիւն Ալեք եւ Մարի Մանուկեան գանձատանը:

Ժամը 19:00-ին հանդիսաւոր նիստ եւ յօբելեանական համերգ Ազգային օպերայի դահլիճում:

Նոյեմբերի 5, շաբաթ

Առաւօտեան Մայր Աթոռի նորակառոյց շէնքերի բացման արարողութիւն:

Երեկոյեան պաշտօնական ճաշ եւ գեղարւեստական յայտագիր:

Նոյեմբերի 6, կիրակի
Ժամը 11-ին Հայրապետական Սուրբ պատարագ եւ եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն:

Ինչպէս երեւում է յայտագրից, այն բաւականին ճոխ եւ բովանդակալից էր: Այդ կարգի ծրագրերի կատարումն ու կազմակերպումը կարիք ունի հմուտ կազմակերպիչների աշխատանքի, ինչը եւ արւել էր պատշաճ կերպով, որին ականատես եղայ: Այդ մեծ ու ճոխ ծրագրի կատարումը ամբողջ Սուրբ Էջմիածնինն էր, հոգեւորական դասինը, որոնցից իւրաքանչիւրը իր պարտականութիւնն էր

կատարում՝ սկսեալ գեղեցիկ միատեսակ հագուստներով ու փայլուն դէմքերով երիտասարդ արեղաներից մինչեւ աւելի բարձր հոգեւոր դասի սարկաւազներն ու վարդապետերը, տասնեակ եպիսկոպոսները, բոլորը անընդհատ շարժման մէջ էին եւ նրանցից ամէն մէկն իր պարտականութիւնն էր կատարում հանդիսաւոր արարողութեան ընթացքում:

Ծրագրի առաջին բաժինը, որը Հայրապետական մաղթանքի արարողութիւնն էր, կատարւեց արքեպիսկոպոսների եւ եպիսկոպոսների միջոցով: Արարողութեանը ներկայ էին ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանն իր տիկնոջ՝ Ռիտա Սարգսեանի հետ, ՀՀ վարչապետն իր տիկնոջ հետ եւ մեծ թւով նախարարներ:

Բազմիցս ներկայ եմ եղել Սուրբ Էջմիածնում կատարուող կրօնական ծիսակատարութիւնների, բայց ոչ մի անգամ ժողովրդի բազմութիւնն այդքան չէր եղել: Հրաւիրւած էին հարիւրաւոր հայեր՝ Աւստրալիայից մինչեւ Կանադա, բոլոր հայաշատ երկրներից... Նրանց ներկայութիւնը Սուրբ Էջմիածնի ընտանիքի մեծութեան ու հզօրութեան թարգմանն էր հանդիսանում:

Բոլոր ծրագրերը, որ կատարւեցին, անթերի էին ու մտածած: Հայրապետական մաղթանքի ըն-

թացքում ստացած տարբեր ուղերձներ էին հնչում, որոնցից մեկը, Կիլիկիայի Արամ Առաջին կաթողիկոսի ուղերձն էր, որը հնչեց հանդիսություններին ներկայ գտնուող արքեպիսկոպոս Սեպուհ Սարգսեանի կողմից: Արարողութեան աւարտին, Գարեգին Բ Վեհափառ Հայրապետը արտայայտեց իր գահակալութեան 12 տարիների ընթացքում կատարած աշխատանքների մասին, որոնք եկեղեցաշէն ու հոգեւոր ասպարէզի զարգացմանն ուղղւած գործեր էին:

Ծրագրի երկրորդ մասում հոգեւորականների թափօրն անցաւ դէպի վեհարան ու թանգարանի դահլիճը, որտեղ յատուկ ընդունելութիւն էր նախատեսուել: Վեհափառ Հայրապետը, ՀՀ նախագահն ու իր տիկինը միատեղ կանգնեցին եւ բոլոր ներկաները շարքով մօտենում էին նրանց եւ շնորհաւորում օրւայ կապակցութեամբ:

Ես՝ այդ հանդիսութեանը ներկայ գտնուող հրաւիրեալս, Սեպտեմբերի 20-ին հրաւերն ստանալուց յետոյ, իրանահայ յայտնի քանդակագործ Գառնիկ Պօղոսեանին պատւիրեցի փորագրել Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի արծաթակուռ դիմանկարը, որը շատ յաջող արւեստի գործ ստացւեց: Այդ հանդիսութեան ընթացքում ես այն յանձնեցի Վեհափառին՝ ՀՀ բարձրաստիճան պաշտօնեաների ներկայութեամբ:

Օրւայ խորհուրդն աւելի նշանակալից էր նրանով, որ այդ օրը միասնական էին հայոց իշխանութիւնը, եկեղեցին ու ժողովուրդը, որն էլ հպարտութեան հաճելի զգացում էր պատճառում:

Նոյն օրը, երեկոյեան Ազգային օպերայի եւ բալետի դահլիճում տեղի ունեցաւ յրբեւեանական համերգ, որն անցաւ առանց խճողումի: Ամէն մի հրաւիրեալի աթոռի վրայ դրւած էր նրա համարն ու

կարճ ժամանակում բոլորն իրենց տեղերն զբաղեցրեցին: Հետաքրքիրն այն էր, որ Վեհափառը, ՀՀ նախագահն ու իր տիկինը, ինչպէս նաեւ Ազգային ժողովի նախագահ Հովիկ Աբրահամեանն ու էլի մի քանի բարձրաստիճան դեկավարներ նստեցին ժողովրդի մէջ 9-րդ շարքում, ոչ թէ առաջին շարքերում: Դա իմ պատկերացումից դուրս էր թէ՛ նրանց ապահովութեան ու անվտանգութեան առումով եւ թէ՛ համեստութեան իմաստով:

Երգչախմբի կազմը, որ 41 օրիորդներ ու տիկնայք էին, 30 տղամարդիկ, որոնց տեսքը եւ ելոյթը առաւել ճոխութիւն էր տալիս այդ շքեղ բեմին, ուր այդ երեկոյ տարբեր երգիչներ ու երաժիշտներ

ելոյթներ ունեցան: Այնուհետեւ բեմ բարձրացաւ ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանն ու օրւայ առիթով իր խօսքն ասաց, այնուհետեւ ելոյթ ունեցաւ Արցախի նախագահ Բակօ Սահակեանը, եւ իր մաղթանքի խօսքը յայտնեց Վեհափառ Հայրապետը:

Շաբաթ երեկոյեան, որ հիւրասիրութեան օրն էր, 400 հրաւիրեալներից իւրաքանչիւրին, ներս մտնելիս իր սեղանի ցուցաբարտն էին տալիս:

Այդ գիշեր ընտանեկան ճոխ հիւրասիրութեան պէս մտերմիկ մի ճաշկերոյթ էր կազմակերպւած, որտեղ մաղթանքներ ու ճառախօսութիւններ էին հնչում:

Կիրակի, Նոյեմբերի 6-ին կատարւեց Սուրբ Պատարագ, այնու-

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի արծաթակուռ դիմանկարը պատրաստուեց իրանահայ քանդակագործ Գառնիկ Պօղոսեանի միջոցով, Պրն. Լեւոն Ահարոնեանի պատուերով եւ նւիրեց Վեհափառին՝ նրա ծննդեան տօնի առթիւ:

հետեւ տեղի ունեցաւ եպիսկոպոսների ձեռնադրման կարգը:

Ընդհանրապէս, նման հանդիսաւոր արարողութիւններն ու տօնակատարութիւնները միայն ինչ-որ առիթի նշմանը չեն ծառայում: Այս հանդիսաւոր արարողութիւնները Հայաստանի կրօնի զարգացման ուժն են խորհրդանշում, փաստում երկրի իշխանութեան ու ժողովրդի յարգանքը եւ հաւատքը՝ կրօնի հանդէպ: Այս տօնակատարութիւնը թարգմանն էր Հայաստանի անկախութեան ու ազատութեան եւ խօսում էր այն մասին, որ երբ հայը ազատ եւ ինքնուրոյն է՝ նա իր ստեղծարար միտքը լաւագոյնս է կարողանում օգտագործել:

Այս ամէնի մէջ պէտք է արժանի կերպով գնահատել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի կատարած հսկայական շինարարական գործունէութիւնը, որը բաւականին փոփոխել ու հարստացրել է Սուրբ Էջմիածնի հոգեւոր համալիրի արտաքին տեսքը: Սա անշուշտ, իւրաքանչիւր հայի համար, ով պատկանում է քրիստոնէական վեհ կրօնի դաւանանքին՝ իր հոգեւոր կենտրոնի հզօրութեամբ հպարտանալու մի առիթ է, այն նաեւ այլ ժողովուրդների մօտ մեր հանդէպ յարգանքի ու պատւի զգացումի նոր որակ է ստեղծում:

Հպարտութեան այդ զգացումով է, որ մաղթում են Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին, որ Աստուծոյ օգնութեամբ երկար տարիներ շարունակի իր սուրբ գործը, որն ի բարօրութիւն Առաքելական հաւատքին է, Հայաստանի ու հայ ժողովրդի հոգեւոր հզօրութեան ու անրութեան:

ԹԵՂՐԱՆԱԿԱՅ ԴԱՏԱՆՈՒ ՅԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆԸ **«ՆՈՒՆ ՀԱՏԻԿ»** **ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՈՆՈՒՄ**

Հոկտեմբերի 24-29-ին, Երեւանում կայացաւ «Նոան հատիկ» մանկապատանեկան թատերական 11-րդ փառատօնը: Այս տարի մրցանակ չահեց թեհրանահայ Ադէ Բեգիջանեանը: Նա փառատօնին մասնակցել էր ՇԵԼ Սիլվերստայնի «Նոր ծմեռ պապ» մոնոմերկայացմամբ, որը բեմադրւեց «Մխիթար Սեբաստացի» կրթահամալիրում եւ արժանացաւ հանդիսատեսների բուռն ծափահարութեան: Ադէն սովորում է Թեհրանի Շանթ դպրոցում եւ առաջին անգամն էր մասնակցում նման փառատօնի:

ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆԻ 125- ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻ (1887-2012)

Նոր Զուղայի Թատրոնի սկզբնաւորումը եղել է 1887թ. Փետրուար 9-ին, Իսկ Ռաշտինը՝ 1884թ. Յունւարի 28-ին

Նիկիտ Միրզայեանց

«Նոր Զուղայի Թատրոնի պատմութիւնը» գիրքը, պատկանում է պրն. Յ.Գ.Մինասեանի գրչին(1):

Ուսումնասիրելով սոյն գիրքը նկատուում է որոշ բացթողումներ եւ նոյնիսկ զեղչեր, երեւի թէ հեղինակի հնարաւորութիւնները եղել են սահմանափակ, որ չի կարողացել համապարփակ ձեւով ընդգրկել բոլոր մանրամասնութիւնները, եւ գուցէ էլ Սուրբ Ամենափրկիչ Վանքի արխիւային անմխիթար եւ ոչ բարւօք վիճակն է, որ հեղինակին զրկել է կատարեալ աշխատանքից:

Ինչեւիցէ կարիք կայ արխիւների բարեկարգման լուրջ ծրագիր, եւ յուսանք ազգային իշխանութիւնը իր նպաստը կը բերի այս յոյժ կարեւոր գործին, որ մենք կարողանանք անաչառ կերպով հետազօտել մեր համայնքի անցեալը եւ մատուցել դրանք մեր ապագայ սերունդին, որպէս պատմութեան դասեր:

Առայժմ մենք ձեռքի տակ ունենք 3 վաւերագրական փաստաթղթեր, առաջինը իրենից ներկայացնում է Ռաշտ(2)քաղաքի հայկական Թատրոնի հիմնադրումը եւ կազմաւորումը (պիեսները՝ «Երկուսս էլ քաղցած ենք, երկուսս էլ փող չունենք» եւ « Եչոյի Թուզը»), իսկ երկրորդը՝ Ն. Զուղայի(3) առաջին Թատրոնի բեմադրութիւնը (« Եչոյի Թուզը» եւ «Երկուսս էլ քաղցած ենք, երկուսս էլ փող չունենք»), եւ վերջապէս երրորդը՝ Ն.Զուղայի արդէն տպագիր առաջին յայտագիրը դե-

րակատարների ճշգրիտ անւանացանկով («Տաճկական խոստմունք» եւ «Շտապ տագնապի»):

Նոր-Զուղայի Թատրոնի պատմութեան գրքի 17-րդ էջում կարդում ենք. «Այսպիսով հաստատուում է, որ Ն.Զուղայի Թատրոնը հակառակ սկզբնական օրերի հասկացողութեան, ոչ թէ հիմնւել ու սկսել է 1888 թւին, այլ 1886 թւին, այսինքն՝ երկու տարի աւելի շուտ, քան այն ինչ գրւել էր: Թէեւ այս մասին դժբախտաբար այլ մանրամասնութիւն չկայ, իսկ Տիգրան Արզարեանն եւս չի նշել իր ձեռք բերած աղբիւրը, բայց այդուհանդերձ վստահելի է իր խօսքը եւ որեւէ կասկածի տեղիք չունի:»

Արդէն իսկ վերոգրեալ հատւածը այդ գրքից ապացուցում է, որ առանց հաւաստի սկզբնաղբիւրի չի կարելի վստահել արտագրութիւնների՝ նոյնիսկ հեղինակաւոր անձանց կողմից:

Ըստ մեր ներկայացրած փաստաթղթի, որ պատկանում է հէնց Արզարեաններ տոհմի կայքէջին(3), Ն.Զուղայի Թատրոնը հիմնւել եւ սկսել է 1887թ. Փետր.9-ին եւ ոչ թէ՝ 1886-ին եւ այս թւականը համեմատելով Իրանի միւս հայաբնակ շրջանների սկզբնաւորման հերթական թւականների հետ, արդէն իսկ պէտք է կռահել, որ Ն.Զուղան ոչ թէ երրորդ տեղում է, այլ՝ զիջելով Ռաշտին, զբաղեցնում է 4-րդ տեղը(4), (Թեհրան, Թաւրիզ, Ռաշտ, Ն.Զուղա), ամենայնդէպս Ռաշտի հայ համայնքը մօտ լինելով թիֆ-

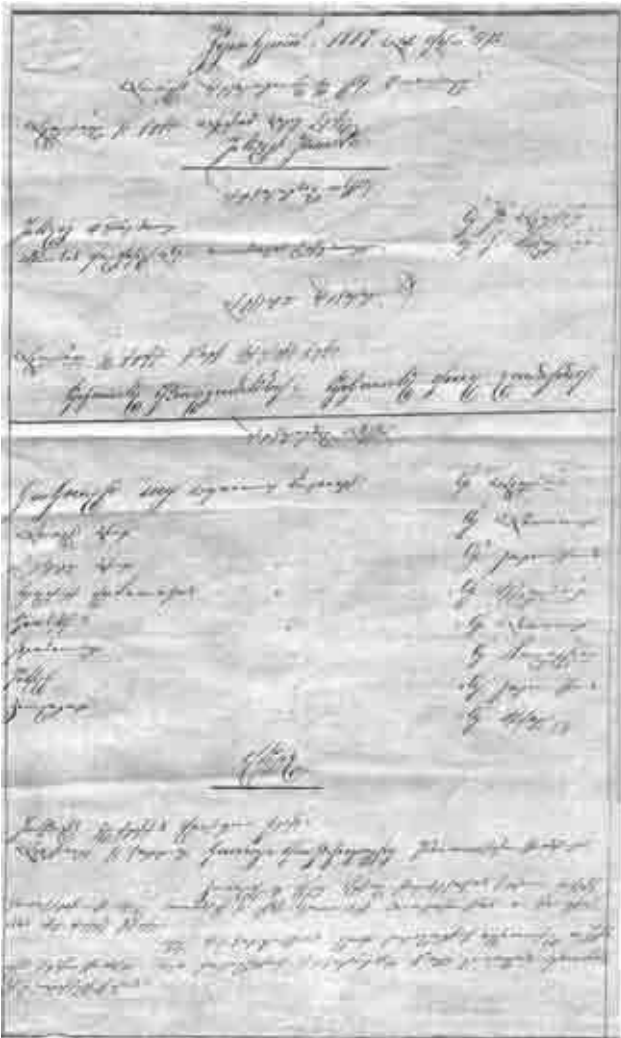
լիսի եւ Բաքւի մտաւորականութեանը եւ շփուելով նրանց հետ, պարզ է, որ զոնէ թատրոնի առումով պիտի առաջ անցնէր Ն.Զուղայից:

Համեմատելով Ռաշտի եւ Ն.Զուղայի Թատրոնի յայտարարութիւնը, հարց է ծագում թէ, ո՞վ է Բեգլար Աղայեանը, որ մեր համայնքին ծանօթ դէմք՝ Յովսէփ Միրզայեանի(5) հետ միասին, բնութագրական դերերով են հանդես եկել թէ Ռաշտի եւ թէ Ն.Զուղայի Թատրոնի սկզբնաւորման հրաշափայլ գործում: Հաւանաբար նրանք եղել են մտերիմներ եւ հասակակիցներ, 87 թւականին Յ.Միրզայեանը լինելով 19-տարեկան մի ուսեալ երիտասարդ եւ օժտւած բարձր կուլտուրական գիտակցութեամբ պէտք է ունենար իր խառնւածքի նման մի ընկեր, որ կարողանային դերակատար լինել այս սրբազան սերմնացանին:

Ցաւօք սրտի Բ.Աղայեանի կեանքի մասին տւեալները շատ աղօտ են եւ միայն գիտենք, որ նա եղել է դարաբաղցի եւ բնակւել է Թաւրիզում եւ զբաղւել լուսանկարչութեամբ(6), դա մեզ թոյլ է տալիս ենթադրել որ նա ունենալով գեղարւեստական բարձր ճաշակ, մեծ հաւանականութեամբ պէտք է լինի նոյն ինքը, թատերասէր Բեգլար Աղայեանը:

Իսկ Ն.Զուղայի առաջին ներկայացման դէմքերից ովքեր են, Աստուածատուրը եւ Յարութիւնը:

Համեմատելով Ն.Զուղայի 1887 եւ 88 թւականի յայտարար-

րութիւնները, որոնք իրարից տարբերուում են միայն մէկ տարով, մեծ հաւանականութեամբ պէտք է ասել, Աստուծատուրը նոյն ինքը՝ Աստուծատուր Սարգսեանն է, եւ Յարութիւնը՝ Յարութիւն Տէր Կարապետը, նամանակահատուկ, որ նրանք երկու պիւսներուում էլ ունեցել են դերեր:

Իսկ վերջում անդրադառնանք թոյլ տւած կարելոր մի վրիպումի: Ռաշտի փաստաթուղթը հայերէնից պարսկերէն թարգմանելու ժամանակ, որը տեղ է գտել Ֆարամարզ Թալեբիի, «Գիւլանի թատրոնի պատմութիւնը» գրքում, որոշ դերակատարների ազգանունները սխալ են թարգմանել եւ դրա պատճառը եղել է ձեռագրի դժար ընթեռնելու խնդիրը,

դրանք են՝ Սաֆրագեանց եւ ոչ թէ Սաֆարեան, Բեգլար Աղայեանց եւ ոչ թէ Բեգլարա Ազայեան, Տէր Յակովբեանց եւ ոչ թէ Տէր Յախբեան, Ջառափեանց եւ ոչ թէ Ջառափքեան, եւ վերջապէս Յաղլաթեանց եւ ոչ թէ Յաղվերդեան:

Յուսանք ինչքան շուտ կը վերանայի վերոյիշեալ գրքի սխալները եւ մեր պարսիկ թատերական բանասէրները կը փրկւեն այս մոլորութիւնից:

Փառք ու պատիւ Ն.Ջուղայի հասարակութեանը, որ շուտով կը տօնի իր ազգային թատրոնի փառահեղ անցեալի 125-ամեակը (1887-2012):

Ծանօթագրութիւն

- 1-Ն.Ջուղայի Թատրոնը, 1995 Յ.Գ. Սիւնասեան
- 2-Ռեշտու Թատրոնական հաշիւն վերաբերեալ ծանօթութիւն. Սովսեւ Անանեան
- 3-Արգարեանց արխիւ www.abcarians.com.
- 4-Ն.Ջուղայի Թատրոնը, էջ15
- 5.Յովսէփ Զ.Սիրոյեանց (1868-1935)-գրականագետ, թարգմանիչ, Իրանի խորհրդարանի առաջին հայ պատգամաւոր:
- 6-«Յոյս» երկշաբաթաթերթ, Դ տարի, թիւ 89, 2010, էջ14

Հոկտ.20 2011թ

«ՉԱՉԻ ԱՐՔԱՅ»՝ ՎԻՉԷՆ ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ Վիզենի մահուան 8-րդ տարելիցի առթիվ

Խաչիկ Խաչեր

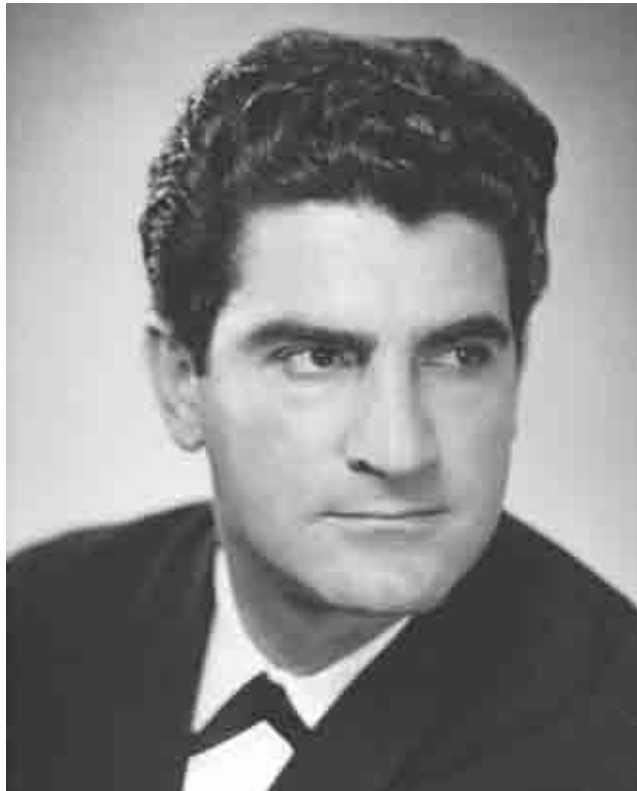
2003 թվականի Հոկտեմբերի 26-ին, հեռաւոր Ամերիկայի անկիւններից մէկում, մեզմից յաւերժաբար հեռացաւ իրանահայ երգիչ, իրանական մոդեռն երաժշտութեան (Փափ կուզես ասա՛, Ջազ կուզես ասա՛...) հիմնադիր, «Ջազի Արքայ»-ի տիտղոսին արժանացած, Վիզեն Տերտերեանը:

Հետաքրքիր զուգահիստիւթիւն է, որ հայ ժողովրդի երկու մեծ զաւակներ, յայտնի երգիչներ՝ Յովհաննէս Բաղալեանն ու իրանական երաժշտութեան նորարար՝ Վիզեն Տերտերեանը երկուսն էլ համադանցի են:

Ելնելով այն իրականութիւնից, որ Վիզենի եղբայր՝ Կարօն Իրանի ամենամեծ բանաստեղծների եւ գրողների շարքին է դասուում, եւ քոյրերն էլ փորձել են երգել, պէտք է հաւատալ, որ նրանց ընտանիքը մշակութային հիմք է ունեցել:

Երիտասարդ Վիզենը միլիոնաւոր իրանցի երիտասարդների նման, որպէս գծագրիչ մտնում է նաւթի ճարտարութեան մէջ, բայց որովհետեւ նրա ծիրքն ու կոչումը այլ էր, շուտով գտնում է իր ճամփան եւ հռչակի ու համբաւի հասնում կարճ ժամանակում, փայլելով Իրանի աստղալի երկնքում, որպէս սակաւաթիւ գերաստղերից մէկը:

Մեր թաղը սկզբում կոչւում էր Իւսեֆֆաբադ, բայց երբ ասֆֆալտապատեցին նրա գլխաւոր փողոցը, այն կոչելով՝ «Նադիր Շահ»,

մեր թաղն էլ մէկ գիշերւայ մէջ անւանափոխեց ու կոչւեց՝ «Նադիր Շահ»:

Թաղը կեանքի էր կոչւել երեւի 1951 թվականից սկսեալ: Գիտէք էլ, Իրանի զանազան շրջաններից Թեհրան տեղափոխուող ընտանիքները աշխատում էին հաւաքւել իրար շուրջ: Նրանցից մի խումբը եկաւ ու բնակութիւն հաստատեց այստեղ: Ինչպէս լինում է միշտ, որովհետեւ արդէն եկեղեցին կար, ուրեմն պէտք էր դպրոց բացել: Բացեցին: «Արաքս» դպրոցը, որն աշխատում է մինչեւ այսօր:

Ահա այդ դպրոցի ծնողական խորհուրդն էլ աշխոյժ աշխատանք էր տանում, դպրոցին, գլխաւորապէս միւթական տեսակետից նեցուկ կանգնելու համար: Ծնողական խորհուրդը, որի գլխաւոր դերակատարները կանայք էին, տարին մի երկու - երեք ան-

գամ ուրախ երեկոներ էր կազմակերպում, որտեղ, թէ՛ իսկական ուրախութիւն էր լինում, հարազատ ու ջերմ, բաեկամական մթնոլորտում, եւ թէ՛ ինչ-որ գումար էր հաւաքւում դպրոցի համար:

Այդ ուրախ երեկոներից ամենակարեւորները կազմակերպւում էին Վիզենի մասնակցութեամբ: Վիզենը ամենայն սիրով ընդունում էր հրաւերն ու զալիս էր, իր հետ բերելով իրեն նւագակցող լրիւ խումբն ամբողջ յայտնի երաժիշտներով: Մէկ ամբողջ գիշեր մեր թաղում ուրախութիւն էր լինում:

Մեծ ու պզտիկ սրտի տակից հրճւում եւ ուրախանում էին: Շատերը, որ տոմս չէին ձեռք բերում խնջոյքին մասնակցելու, կազմում էին դրսում եւ ունկնդրում Վիզենի հոգեմայ երգերը:

Վիզենը դրանով չէր բաւարարւում: Վերջում երբ զալիս էր հրաժեշտի պահը, նա միշտ էլ առատածեռն նւիրատութիւն էր անում եւ ասում.

-Ես զրկանքի մէջ եմ մեծացել եւ գիտեմ, թէ ինչ է զրկանքը:

Յիշում եմ, թաղում մի խանութ կար, որի տէրը՝ Յովհաննէսը, հեծանիւներ էր վարձու տալիս: Այն օրերին, դեռ կացութիւնն այնպէս չէր, որ ամէն մարդ կարողանար իր երեխայի համար մի հեծանիւ գնել: Յովհաննէսը մի քանի նոր հեծանիւներ էր գնել եւ շարել իրար կողքի: Իմ տարիքի 12-13 տարեկան տղաները (դեռ աղջիկ-

ների մօտ հեծանիւ նստելը մողա չէր դարձել), փափագով նայում էին այդ հեծանիւներին եւ ստացած շայիները կուտակում մի կէս ժամ այդ հեծանիւներից որեւէ մէկը, վարձելու համար:

Մի օր էլ այնպէս դասաւորւեց, որ երբ ես անցնում էի Յովհաննէսի հեծանիւների խանութի առջեւից, նկատեցի, որ մի քանի ինձնից մեծ տղաներ, Վիգենի ամենավերջին երգն են երգել փորձում: Սօտեցայ, ականջ դրեցի: Մէկ օր առաջ, ես այդ երգը ռադիոյից ցրելիս, գրի էի առել եւ մի քանի անգամ էլ փորձել էի մայրիկիս համար երգել այն: Ախր Մայրիկս էլ շատ էր սիրում Վիգենի երգերը եւ որպէս ծնողական խորհրդի հիմնական անդամ, միշտ էլ առաջիններից մէկն էր, որ առաջարկում էր հրաւիրել Վիգենին: Երգը կոչւում էր «Գարնան Ձեփիւռ» (Նասիմէ

Բահարի) : Հիմա էլ չեմ մոռանում այն բերկրանքն ու ցնծութիւնը, որ պատեց, մեր թաղի հեծանավար ու հեծանատէր Յովհաննէսին, երբ ես բառ առ բառ, մինչեւ վերջ երգեցի «Գարնան Ձեփիւռ»-ը:

Իսկոյն էլ ձեռքս բռնեց, տարաւ դէպի նորութիւնից փայլվող հեծանիւներն ու ասաց.

-Քշի՛ր, որը կուզես:

Երբ ես յետ եկայ, նա արդէն սկսել էր գրի առնել այն եւ խնդրեց, որ օգնեմ իրեն այն լրացնելու:

Եթէ չեմ սխալւում 1961 կամ 62-ին, երբ Յովհաննէս Բաղալեանը Իրան էր եկել, ուսիւթեամբ լսեցինք, որ Վիգենը նրան իրենց տուն է հաւիրել եւ միասին երգել են: Յետոյ ծայնապնակի վրայ ունկնդրեցինք Վիգենի երգերից մի քանիսը Բաղալեանի կատարմամբ:

Յետոյ այնպէս պատահեց, որ Վիգենին արգելեցին երգել թագաւորական ռադիոյից: Ախր ամէն ինչ տնօրինում էր պալատական «Աւագանու» հրահանգներով: Լսեցինք, որ Վիգենը, նրանց առջեւ չի սիրում «խոնարհել»:

Յետոյ էլ Վիգենը հեռացաւ Իրանից:

Իմ սերունդը անմոռանալի յիշողութիւններ ու յիշատակներ ունի Վիգենից:

Նա երբեք չի մոռանայ նրան: Եւ շատ է ցաւում եւ ափսոսում, որ իրանահայութիւնը, այդպէս երախտամոռ վերաբերմունք ցուցաբերեց նրա հանդէպ:

Ահա նրա «խաչքարը» օտարութեան մէջ:

Մէկ բառ հայերէն չկայ նրա վրայ:

.... մեզ:

ՀԱՐՅԱԶՐՈՅՑ ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳՉՈՒՅԻ ԻՒԵՏԱ ԵՂԻԳԱՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Քաթրին Եաղուբի

-Նախ խնդրում եմ պատմել ձեր եւ ձեր ընտանիքի մասին:

-Ես ծնւել եմ 1981 թւականին, Երեւանում, ամուսնացած եմ եւ 4 տարեկան մի աղջիկ ունեմ՝ Անգելիտա անունով: Ունեմ մի քոյր, որը ապրում է Ուկրաինայում, իսկ հայրս ու մայրս Ամերիկայում եմ: Ընտանիքիս մէջ ես ու հայրս դերասան ենք, իսկ մայրս՝ երբեմն գրում է թատերական փոքր սցենարներ:

- Իսկ ձեր սկզբնական զբաղմունքը երգն է եղել թե՞ դերասանութիւնը եւ ի՞նչ տարիքից էք սկսել երգել:

-Որպէս երգչուհի աւելի ուշ եմ սկսել աշխատել, բայց որպէս դերասան առաջին քայլս եղել է 5 տարեկանում, երբ Երեւանում փոքրիկ ֆիլմեր էին նկարահանում ու ես խաղացի թոռնիկի դերում, Յենրիկ Ալլահվերդեանի հետ՝ 10 ռուբլի աշխատավարձով: Իհարկէ լաւ դերասանը պէտք է իմանայ թէ լաւ երգել, թէ լաւ պարել, ու ես այդ ամէնն անց էմ կացրել, բայց որ պիտի խորանայի այս բիզնեսի մէջ՝ չգիտէի, ու դա շատ պատահաբար եղաւ:

-Մենք ձեզ ճանաչում ենք որպէս Ջիտա, «Վերվարածների ընտանիքի» մէջ, ի՞նչ կատեք այդ սերիալից: Ի՞նչ հետաքրքիր յուշ ունեք դրանից:

-Ես «Շանթ» հեռուստաընկերութիւնից հրաւեր ստացայ ու մասնակցեցի այդ աշխատանքին: Երեք տարի մենք ապրեցինք այդ ֆիլմով, անգամ օր է եղել, որ գիշերը տուն չենք գնացել ու մնացել ենք աշխատանքի: Հրաշալի աշ-

Իւետա Եղիգարեանը իր դստեր՝ Անգելիտայի հետ

խատանք էր այդ խումբի հետ, բոլորը ընկերասէր, զիջող, իրար հասկացող, ոնց որ մի ընտանիք լինէինք: Սկզբում միայն հիւանդանոցում ու միլիցիայում էինք նկարահանում, ու անգամ չգիտէինք թէ ինչքան հեռուստադիտող է մեզ հետետում, բայց երբ մեկնեցի Ամերիկա ծնողներիս մօտ, այնտեղ իմացայ թէ ինչքան ճանաչւած ենք հայ ընտանիքների մէջ: Ամբողջ ֆիլմի ընթացքն ինձ համար հրաշալի յիշողութիւն է, բայց ամենահետաքրքիրն այն մասն է թէ ես արդէն գնում եմ հիւանդանոց երեխայ ունենալու, իսկ յաջորդ օրն իրապէս մեկնեցի հիւանդանոց ու աղջիկս ծնւեց, ֆիլմի համար էլ հենց այդպէս գունատ ու թուլիկ դեմքով նկարահանեցին:

-Ի՞նչ դժարութիւնների միջով էք անցել, մինչեւ կարողացել էք ճանաչւած կերպար դառնալ:

-Դժարութիւններ շատ եմ ունեցել, չէի մտածում թէ դերասանուհի կը ճանաչւեմ, թէկուզ աշխատել եմ թատրոնում, բայց դժար է ճանաչւել, դա պատահական է եղել: Հեշտ ճանաչւելու համար պէտք է ունենալ ամուր մէջք, որը քեզ օգնի ու պահի, բայց դրանից դժար, դա պահելն է: Այս ասպարեզում նախանձեղ, իրար ոտքի

տակ փորել ու հիասթափութիւններ շատ են լինում, եղել է, որ լաց եմ եղել դրանից ինչ, բայց վերջիվերջոյ, չեմ պարտուել: Եղել են մարդիկ, որ ասենք աստղ եմ դարձել այս ասպարեզում, բայց նոյն աստղային հիւանդութիւնը տանում է նրանց ու ընդյատակ են դառնում իրենց մեծամտութեան պատճառով: Ես ուրախ եմ նրանից, ինչ իմ ծնողներիս դաստիարակութեան պատճառով դեռ չեմ փոխւել ու էլի հենց նոյն մարդն եմ, ունեմ իմ ընկերներին, իմ քլաբի ու շօուի հանդիսատեսին:

-Արդեօք կը ցանկանա՞ք ձեր աղջիկն էլ ձեր ճանապարհը շարունակի:

-Այո՛: Ասենք շատ կան ծնողներ, որոնք հակառակ են այս արւեստի հետ իր դժարութիւնների պատճառով, բայց անցած իր հետաքրքրութեան ու դժարութեանը, ես կասեմ այո՛՝ եթէ իմ զաւակս ցանկանայ ու սիրի շարունակել այս ճամբան: Նաեւ դրա կողքին կը սիրեմ տիրապետի տարբեր լեզուներ, ունենայ ուրիշ մասնագիտութիւն:

-Այստեղ գալով իսկապէս Արբի քեռիին նմանեցնո՞ւմ էք պարուկահայերին:

-Չէ՛, կոնկրետ ասենք՝ պարսկահայեր կային, որոնք նեղում էին թէ մենք այդպիսին չենք, բայց ֆիլմը պարզապէս միայն սա է ասում թէ պարսկահայերը շատ միամիտ, պարզ ու անկեղծ են, Արբի քեռին շատ բարի ու մաքուր սիրտ ունեցող անձնաւորութիւն է ու համարեա միայն քոմենդի ֆիլմն է պատճառը, որ մի քիչ չափազանցրած է: Բայց ամէն տեղ լաւ ու վատ կայ. ասում են թէ՛ «գեղ չկայ, որ շուն չլինի», Երեւանում էլ կան մարդիկ որոնք շատ միամիտ ու բարի են, ու նոյնիսկ կան, որ հակառակն են:

- Ո՛ւն միջոցով եկաք Թեհրան Դայոց Ակումբ ու այստեղ ձեզ ինչ-պէ՛ս էք գզում:

-Պարոն Ռոբերտ Բաղդասարեանի միջոցով, որին ծանօթացրեց իմ ընկերներից մէկը, եւ նա երգս լսելուց յետոյ հաւանութիւն տւեց գալու համար: Էլի շնորհակալ են դրանից, որով մեզ աշխատելու համար լաւ պայմաններ ստեղծեցին, իսկ երկրորդը՝ յատկապէս Պարոն Ռոբերտից, որը հնարաւոր դարձրեց փոքրիկիս ինձ մօտ տեղափոխելու, որովհետեւ չէի կարող երեխային երկար ժամանակ ասենք 20-օրով մենակ թողնել, դրա համար իմ խնդրանքով ընդունեցին փոքրիկիս իր դայակի հետ տեղափոխել ինձ մօտ, որպէսզի թէ աշխատեն եւ թէ նրա մօտ լինեն:

Ես թէ եղել են Ամերիկայում, եւ

թէ Դայաստանում ունեցել են պարսկահայ ծանօթներ ու շփուել են նրանք հետ, բայց ասեն թէ այստեղ գալուց իսկապէս ապշած են նրանց ջերմ ընդունելութիւնից: Ոնց որ կարծում են մեր տանն են, ու ինձ ուրիշ չեն կարծում, ամէն երեկոյ ելոյթ ունենալուց, շատ մարդիկ մեզ հարազատ են դարձել: Իսկապէս շատ ջերմ ընդունելութիւն է:

-Կը ցանկանա՞ք էլի գալ Պարսկաստան ու ելոյթներ ունենալ:

-Մենք յոյս ունենք, որ սա վերջինը չի լինի ու ամենայն ուրախութեամբ կընդունենք ձեր հրաւերները:

Ես շնորհակալ եմ իմ հանդիսատեսից, հեռուստադիտողից, որ եթէ իրենք չլինէին, իմ կերպարը եւ խաղացածը ոչ մէկը չէր լինի ու նրանց շնորհիւ է, որ մենք ճանաչւած ու սիրւած ենք:

-Մենք էլ «Յոյս» երկշաբաթաթերթի կողմից, շնորհակալութիւն ենք յայտնում ձեզ՝ մաղթելով ամենաբարին ու փայլուն յաջողութիւններ:

ԱՐՄԱԻ ՌՈՒՆԵՏ

Բաղադրուկներ

ալիւր	250 գր.
արմաւ	20 հատ
կարագ	90 գր.
շաքարի փոշի, կամ շաքարաւազ	125 գր.
ծուրի դեղնուց	1 հատ
վանիլին	1/8 ճ.գթալ
կաթ	կէս թէյի բաժակ
մանրացրած ընկոյզ	50 գր.
կինամոն (դարչին)	1ճ.գթալ
ծւի սպիտակուց	1 հատ
ընկոյզի փոշի	ըստ ճաշակի

Պատրաստման եղանակ

Կարագն ու շաքարափոշին այնքան զարկել մինչեւ որ կրեմի ձեւ ստանայ, ապա աւելացնել ծւի դեղնուցն ու վանիլինը, կաթը լցնել ու քիչ-քիչ աւելացնել ալիւրը. խմորն այնքան հուսնել մինչեւ միատարր զանգւած դառնայ ու ձեռքին էլ չկաշի:

Արմաւները լւանալ, չորացնել ու մի փոքր պատառաքաղով հանել նրանց կորիզը, եւ փոխարէնը տեղադրել ընկոյզի փոքր կտորներ:

Պատրաստուած խմորը գրտնակով բացել եւ կտրատել կէս սանտ. հաստութեամբ ու երկու սանտ. երկարութեամբ. (նկատի ունենալ որ, խմորի լայնքն ու երկարութիւնը պիտի արմաւի չափ լինի, որպէսզի արմաւը ծածկի): Արմաւները շարել կտրատած խմորի մէջ ու երկու կողմն թրջել ջրով ու միացնել:

Զւի սպիտակուցը հարել մի սափորի մէջ: Մի ուրիշ ափսէի մէջ խառնել կինամոնը, ընկոյզի փոշին ու շաքարաւազը: Ռուլետները նախ մէկ-մէկ գցել ձւի սպիտակուցի մէջ ու լաւ թաթախել, յետոյ ափսէուն պատրաստած փոշու մէջ եւ վերջում շարել ջեռոցի (փուռի) մատուցարանում եւ դնել 200 սգ. աստիճանով տաքացած ջեռոցը, թողնել 20-ից 30 րոպէ թխի:

Վերջում կարող էք ռուլետները զարդարել պիստակի փոշիով: Ռուլետը կարելի է փակ կաթսայի մէջ, երկար պահել սառնարանում:

Բ Ա Ր Ի Ա Խ Ո Ր Ժ Ա Կ

ԽՈՐՀՈՒՐԳՆԵՐ ՏՆՏԵՍՈՒՅԻՆ ՍՆՆՎԱՄԹԵՐԻ ԱՌՈՂՉ ՊԱՇՏՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քաթրին Եաղուրի

Աղամաթուզ

Աղամաթուզն այն մրգերից է, որին երկար պահել չի կարելի, որպէսզի շուտ չփչանայ կարելի է այն փաթաթել ալիւմինէ թղթով ու դնել սառնարանում. այսպիսով կարելի է աւելի երկար ժամանակ պահել:

Գազար

Գազարն աւելի հեշտ ու հանգիստ քերելու համար, բաւական է 5 րոպէ այն դնել եռման, յետոյ էլ սառը ջրի մէջ: Այսպիսով այն հեշտութեամբ կարելի է կեղեւել ու քերիչով քերել:

Սոխ

Սոխը կծու է եւ բացի այդ կեղեւելիս մարդու աչքերը մրմռում ու արցունքակալում են: Սոխը քաղցրացնելու եւ արցունքներից խուսափելու համար, խորհուրդ ենք տալիս այն նախ մէկ ժամ թողնել սառը ջրի մէջ եւ յետոյ օգտւել:

Վարունգ

Վարունգի թարմ պահելը դժուար չէ, բայց եթէ ուզում էք աւելի երկարատեւ պահել, կարող էք նրանց շարել փակ բերանաւոր ամանի մէջ ու պահել սառնարանում, իսկ եթէ մի քիչ թառամել է, նախ շարել սառը ջրով լի կաթսայի մէջ եւ ապա դնել սառնարան: Այսպիսով աւելի թարմ վարունգներ կունենաք:

Կանաչիի եւ մրգերի լւանալը

Կանաչին ու մրգերը կարելի է լւանալ պատրաստի հականեխիզներով, սակայն կարելի է օգտագործել նաեւ սոդայի փոշուց՝ ըստ հետեւեալի. իւրաքանչիւր լիտր ջրին աւելացնել մի գթալ սոդայի փոշի եւ կանաչին կամ մրգերը 10 րոպէ թողնել նրա մէջ. վերջում սառը ջրով լւանալ ու թողնել ջուրը քամի:

Տիւս մրգեղէն

Երբ գնում էք քիւիս, խնձորը կամ ժորին, երբեմն պինդ են ու տհաս, որպէսզի նրանք աւելի փափուկ ու հասած դառնան, նախ երբեք ուղղակի արելի տակ չպիտի դնել, որովհետեւ աւելի շուտ կը թուլանան ու կը ճմլւեն, քան կը հասնեն: Բաւական է նրանց մի խոնաւ կտորով կամ սրբիչով փաթաթել, ապա թղթի կամ ստւարաթղթի մէջ դնել: Շատ շուտով ձեր միրգը կը հասունանայ՝ առանց սեւանալու կամ թուլանալու:

ՍԱԼԻՄԻՆ ԳԵՐԱԶԱՆՅԵՑ ՌԵԶԱԶԱԳԻՆ

Արման Տ.Ստեփանեան

Սրանից 12 տարի առաջ, երբ 2000 թվականին, Սիդնեյ քաղաքում կայանալիք օլիմպիական մրցութիւններում Իրանի գերձանրքաշային կարգում ներկայացաւ Զոսէյն Ռեզազադէն եւ կարո-

ղացաւ նոր միջազգային ռեկորդ սահմանել, բոլոր իրանցիները իրենց հպարտ էին զգում, որ աշխարհի ամենաուժեղ մարդը Իրանից է: Այդ մրցութիւններից յետոյ Ռեզազադէին յաջողեց բազմա-

թիւ անգամներ փայլել տարբեր մրցութիւններում եւ մի քանի անգամ տեղաշարժել հենց իր սեփական գրանցած ռեկորդը: Ինչպէս նաեւ նրան յաջողեց 2 անգամ շահել աշխարհի օլիմպիական

ՀԱՅՐԸ ՈՐՂՈՒՆ 8 ՆՇԱՆԱԿԵՑ

մրցութիւնների ծանրամարտի 3 ոսկէ մեդալները: Սակայն, 2008 թւականին, երբ նա պատրաստուում էր Պեկինգում կայանալիք մրցութիւններին, միանգամից բոլորին ցնցեց այն լուրը, որ նա այլեւս չի մասնակցելու որեւէ մրցութեան: Դրանից յետոյ յայտարարեց թէ դա ինչ-որ առողջական խնդիրների պատճառով է եղել: Այդ դէպքերից յետոյ մի առ ժամանակ, կարծես թէ, սառել էր իրանցիների հետաքրքրածութիւնը ծանրամարտի նկատմամբ: Սակայն դա երկար չտևեց, քանի որ կարճ ժամանակ անց յայտարարեցին թէ՛ Զոսէյն Ռեզազադէն նշանակել է որպէս Իրանի ազգային հաւաքականի ծանրամարտի գլխաւոր մարզիչ: Այսպիսով բոլորի մէջ կրկին արթնացաւ այն յոյսը, որ Իրանի ծանրամարտը կարող է վերստին մեծ յաջողութիւնների հասնել մարզական միջազգային ասպարէզներում: Այս երազանքներն իրականացաւ հէնց այս տարւայ աշխարհի միջազգային ծանրամարտի մրցութիւններում, որտեղ մեր հաւաքականին յաջողեց ձեռք բերել մի քանի մեդալներ եւ գրաւել 3-րդ տեղը: Սակայն դրանից աւելի փայլուն յաղթանակ արձանագրեց գերծանրքաշային կարգում հանդես եկող 23-ամեայ Բեհլաթ Սալիմին, քանի որ նրան յաջողեց ոչ միայն ձեռք բերել 3 ոսկէ մեդալ, այլ նաեւ գերազանցել իր ներկայի մարզիչ՝ Ռեզազադէի ռեկորդը: Այսպիսով Ռեզազադէի սաները կարողացան արդարացնել իրենց մարզիչի ջանքերը եւ վերականգնել Իրանի անունը միջազգային ասպարէզներում:

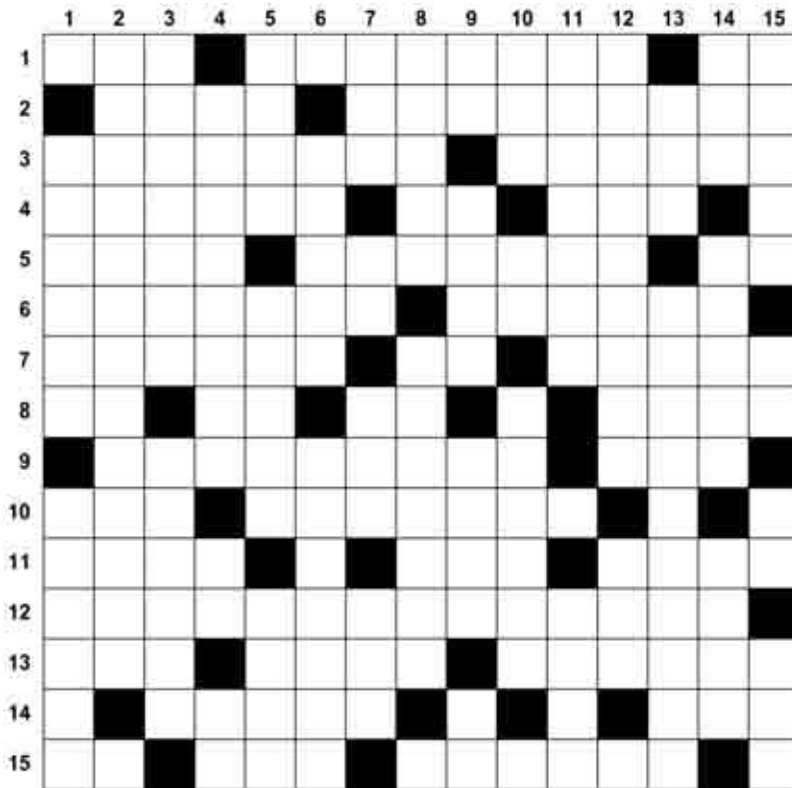
Մանչեստեր Սիտիի եւ Իտալիայի հաւաքականի յարձակող Մարիո Բալոտելլի խորք հայրը երջանիկ է, որ իր որդուն յաջողել է գոլ խփել Լեհաստանի հետ հանդիպմանը: Մարիոն զանգահարեց ինձ խաղից անմիջապէս յետոյ եւ հարցրեց՝ ինչպէ՞ս խաղացի, ես պատասխանեցի, որ 10 բալանոց համակարգով 8 են նշանակում եւ

ոչ միայն գոլի պատճառով, այլ որովհետեւ նա թմային խաղ էր ցուցադրում: Այդպէս էլ շարունակիր, Մարիո: Նա խնդրել էր ինձ

մեկնել Զոնմ՝ ներկայ գտնւելու Ուրուգւայի հետ հանդիպմանը, սակայն ինձ դժար է, վերջի վերջոյ 82 տարեկան եմ: Այնպէս, որ կը գամ Մանչեստեր: Նա դրան արժանի է:

ԻՏԱԼԻԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱՔԱԿԱՆԻ ՄԱՐԶՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՖԻԱՅԻ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏՈՒՄ

Նոյեմբերի 13-ին Իտալիայի ֆուտբոլի հաւաքականը մարզում է անցկացրել մաֆիայից առգրաււած մարզադաշտում: Associated Press-ի հաղորդմամբ՝ այդ կերպ թիմն իր ներդրումն է ունեցել կազմակերպւած յանցագործութեան դէմ պայքարի գործում: Մարզումը, որին ներկայ են եղել հազարից աւելի ֆուտբոլասէրներ, անցել է Բիցցիկոնի քաղաքի ֆուտբոլի դաշտում: Ակցիայի հեղինակը կազմակերպւած յանցագործութեան դէմ պայքարի համակարգող Libera ընկերութիւնն է: La Stampa թերթի տւեալներով՝ Բիցցիկոնիի մարզադաշտը մինչեւ 2000 թ. պատկանել է «Նդրանգետա» անունով յանցախմբին, սակայն հետագայում այն առգրաւել է եւ յանձնել տեղական կառավարման մարմիններին: Նշում է նաեւ, որ տեղի պաշտօնեաներից ոմանք նոյնպէս կապւած է յանցաւոր խմբաւորումների հետ: Մաֆիոզները երկար տարիներ ահաբեկել են երիտասարդներին՝ սպառնալով հաշտեյարդար տեսնել իւրաքանչիւրի հետ, ով կը համարձակի խաղալ առգրաււած մարզադաշտում: Զաղորդում է, որ 2007 թ. այնտեղ մի հանդիպում է տեղի ունեցել, իսկ այդուհետ Բիցցիկոնիի մարզադաշտում ոչ մի միջոցառում չի կազմակերպւել: «Նդրանգետա» խմբաւորումը համարում է աշխարհի ամենաազդեցիկ յանցաւոր կազմակերպութիւններից մէկը: Իտալիայում համարում են, որ այն աւելի վտանգաւոր է, քան հանրայայտ «Կոզա Նոստրան»:

ՅՈՐԻՁՈՆԱԿԱՆ

- 1-Վառելանիւթ է - մէկի տրամադրութեան տակ եղող անձ, կողմնակից, սպասաւոր - չէ, դէմ չէ:
- 2-Անսահմանափակ - խոհանոցային սպասք:
- 3-Կաթոլիկ վանքի վանահայր - լեռնային պճղակաւոր կենդանի:
- 4-Հիւք- մուգ գոյն - մանչ:
- 5-Չորս գլխաւոր տարրերից մէկը - չեղեալ համարելը - մակերեսի միաւոր:
- 6-Բեմի խորքը - միշտ չէ որ համարւում են միայն դրամով:
- 7-Ջերմանալ/արեւմտահայերէն/ - ընկերական մնաս բարեւ - այլ

իմաստով՝ ոչ լիարժէք:

- 8-Կոտրած վագ... - հոլովակերտ - անաւարտ կար...- ինչ որ յատուկ է երկարականջին:
- 9-Քաղաք Այրարատ մահանգի Կոգովիտ գաւառում, որը դաւադրաբար աւերելուց յետոյ այլեւս չի վերականգնուել /350թ./- գլխատուած հանս...:
- 10-Տղամարդ - գրեական պիտոյքներից:
- 11-Հին Յունաստանում հասարակական խաղեր, որ տեղի էին ունենում համանուն անտառում - փոքրիկ ջրաւազան - ճարպային զանգւած:
- 12-Հայաստանեան գրող, որի երկու

- վիպակները վերածուել են կինոնկարի:
- 13-Աջից՝ իգական անուն - կոնք, որ սեղան նստելիս լւանում են ձեռքերը դրա մէջ /հին բառ/ - պուրակ, անտառ:
- 14-Թանաք - ճշմարիտ:
- 15-Դիմելու անբաղաբաւարի ձեւ - ունայն - հայկական տօներից:

ՈՒՂՂԱՅԱՅԵԱՑ

- 1-Հարցաթերթիկ /օտար - ուրախ եւ անհոգ:
- 2-Հայ նշանաւոր մարմնամարզիկ, որ վերջերս իրանահայութեան հիւրն էր Հայաստանից:
- 3-Իրականութեան սխալ ընկալում, պատրանք - ցածից՝ ածական թաւշեայ սեւ աչքերի մասին:
- 4-Բնորոշ նշան - այգեգործական դերանուն:
- 5-Անձնաւորութիւն է, եթէ վերջ ունենար...- անտառներում ծառազուրկ տարածութիւն - աղը պակաս:
- 6-Տոգորել, յագենալ - մեղրաբեր խտաբոյս կարմիր փոքրիկ ծաղիկներով:
- 7-Առանց որի նախադասութիւն չի կազմւի - օժանդակ բայ - մարմնական պակասութիւն ունեցող - չունեն ջուրն ու օդը:
- 8- Շինարարութեան մէջ կապող յարմարանք - ընկնւորութեան նոպայով տառապող հիւանդ :
- 9-Անձնական դերանուն - դատարանների քաղաքը - տարւայ չորս եղանակներից - ընտանի եւ վայրի կենդանի:
- 10-Օժանդակ բայ - կիսատ մնացած՝ նագ...- շայտ, չհնազանդող:
- 11-Ձգօն, ուշադիր - մօր անանումներից:
- 12- Հայ մեծանուն երաժշտագէտ, երգահան - դարման:
- 13-Արօրի մասերից - սաստիկ ցուրտ:
- 14-Ըստ Էմինի՝ զարմանալի ազգ - լեռնային երկիր Աֆրիկայում, Մարոկկոյի, Ալժիրի եւ Թունիսի սահմաններում - տգէտ:
- 15-Անվերջ ձգող, սահման չունեցող - մանելու գործիք - հրաւիրում է - ցածից՝ գործողութիւն /օտար/:

Անցեալ համարի պատասխանները

6	2	8	1	4	9	3	7	5
1	7	9	3	5	6	8	2	4
5	4	3	8	7	2	6	9	1
9	3	2	5	1	8	4	6	7
8	1	7	6	9	4	5	3	2
4	6	5	7	2	3	9	1	8
2	8	4	9	6	7	1	5	3
3	5	6	2	8	1	7	4	9
7	9	1	4	3	5	2	8	6

1	9	8	6	2	7	3	5	4
2	5	4	9	3	1	7	8	6
3	6	7	5	8	4	1	9	2
7	8	3	1	9	6	4	2	5
9	4	2	7	5	8	6	3	1
5	1	6	3	4	2	9	7	8
8	7	9	4	6	5	2	1	3
4	2	1	8	7	3	5	6	9
6	3	5	2	1	9	8	4	7

1	6	2	5	7	9	8	3	4
5	7	4	1	8	3	2	6	9
8	3	9	6	4	2	5	1	7
6	8	7	3	9	5	4	2	1
9	4	3	8	2	1	7	5	6
2	5	1	4	6	7	3	9	8
3	9	6	7	5	4	1	8	2
7	2	5	9	1	8	6	4	3
4	1	8	2	3	6	9	7	5

«Յոյս» երկշաբաթաթերթը Վաճառում է

«Նաշրէ Զէշմէ» գրախանութիւն-ուսմ

زیر پل کریم خان، تیش میرزای شیرازی،

«نشر چشمه»

تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶

«Յոյս» երկշաբաթաթերթը Վաճառում է

«ԼՈՒՔՍ» Վաճարատուն-ուսմ

پل تهران نو، روبروی شیرمرد پلاک ۷۴

فروشگاه لوکس

تلفن: ۷۷۸۳۳۲۱۳

«Յոյս» երկշաբաթաթերթը Վաճառում է

«ՐԱՖՖԻ» Զամալիր-ուսմ

تهران نو، خیابان شهید میر حسینی (زرکش)

کوچه شهید شموئیل اینویا پلاک ۲

تلفن: ۷۷۸۳۳۷۲۶

«Յոյս» երկշաբաթաթերթը Վաճառում է

«Ի.Ա.Մ.Մ.» Միութիւն-ուսմ

مجیدیه جنوبی، ۱۶ متری دوم، کوچه شهید

محمد علی اکبری، پلاک ۷۳

تلفن: ۷۷۸۲۵۹۸۹ ۷۷۸۲۵۹۷۹

Art

system

Arthur , Alen , Alex

خدمات ماشینهای اداری

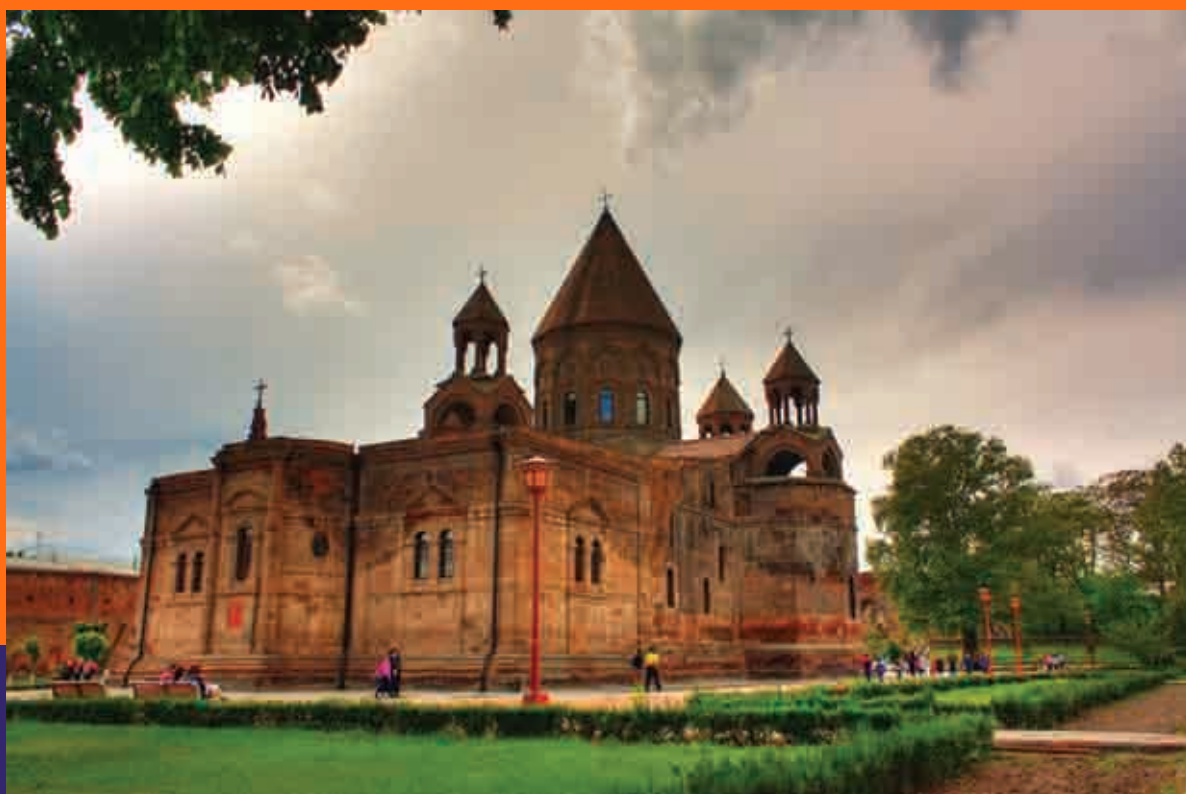
سرویس و تعمیر چاپگرهای لیزری جوهرافشان HP و سوزنی EPSON

تلفن: ۸۸۳۱۵۳۴۳-۴ و ۸۸۳۲۱۴۳۶-۷

فکس: ۸۸۸۳۳۰۰۰

آدرس: تهران، خیابان ایرانشهر جنوبی، پایین تراز خیابان سمیه،

شماره ۷، طبقه سوم، واحد ۵

جشن دوازدهمین سالگرد جلوس گارگین دوم بر تخت رهبری دینی آرامنه جهان

آلیک هشتادساله شد

صاحب امتیاز و مدیر مسؤول:
لئون آهارونیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان

شورای نویسندگان:

کارمن آذریان

لیا خاچکیان

گارون سرکیسیان

آرمینه ملیک ایسرائلیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

وب سایت: کاجیک صافاریان

ورزش: آرمان در استپانیان

اشتراک: کاترین یعقوبی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین
ولی عصر و فلسطین، شماره ۱۰۴۸

تلفن: ۶۶۴۹۵۱۸۰

۶۶۴۹۲۶۹۳

تله-فاکس: ۶۶۴۹۵۲۰۸

نشانی وب سایت:

www.hooys.com

وب سایت فارسی:

http://farsi.hooys.com

پست الکترونیکی:

hooys@inbox.com

در این شماره

۲	در صفحات ارمنی این شماره
۳	بررسی نقش ادیان الهی در عرصه نشر و کتابخوانی
۴	بازگشت روبرت کوچاریان؟ تورج خسروی
۵	گزارش نشست تخصصی مناسبات ایران و ارمنستان در بنیاد مطالعات قفقاز تورج خسروی
۸	جشن دوازدهمین سالگرد جلوس گارگین دوم بر تخت رهبری دینی ارمنه جهان
۱۰	هنر معاصر ارمنی: گارزو
۱۲	عوامل بی ثباتی در قفقاز و رویکردهای امنیتی (قسمت دوم) محمود واعظی

بخش ارمنی

۲	جامعه ارمنه ایران
۳	دردسره‌های ساختمان نوساز مدرسه تونیان
۵	کارمن آذریان اسرائیل در برابر مفر کلیسای ارمنه در بیت المقدس
۶	سیرانوش پاپیان ارمنستان: تظاهرات معلولین سیرانوش گئورگیان

۸ آلیک هشتادساله شد

۸	روزنامه حزبی یا عمومی؟ روبرت صافاریان
۸	دانستنی‌هایی درباره آلیک
۱۲	آلیک به روایت سایت روزنامه
۱۳	به مناسبت سالگرد تولد گارگین دوم رهبر دینی ارمنه جهان لئون آهارونیان
۱۵	موفقیت نوجوان ارمنی-ایرانی در جشنواره تئاتر "دانه انار" ایروان
۱۶	به مناسبت ۱۲۵ سالگی تئاتر جلفای اصفهان نیکید میرزیانوس
۱۸	سلطان جاز: ویگن دردریان خاچیک خاچر
۲۰	مصاحبه با خواننده محبوب ایوتا کاترین یعقوبی
۲۲	آشپزی: رولت خرما
۲۳	توصیه‌های خانه‌داری
۲۴	ورزش
۲۶	آرمان در استپانیان سرگرمی

گوشه‌هایی از آن چه در صفحات ارمنی این شماره هویس آمده است

هم حضور فعالی داشته و در نهضت مشروطه در کنار دیگر مشروطه‌خواهان ایرانی مشارکت کرد. در سال‌های حکومت شوروی در ارمنستان و تبعید حزب از وطن، مبارزه با شوروی خط مشی اصلی دانشک‌ها بود و به همین سبب در سال‌هایی جنگ سرد نیز در کنار نیروهای غربی و حکومت‌های هوادار آن‌ها به ضدیت با گروه‌های چپ ارمنی پرداختند. با چنین پیشینه‌ای معلوم است که کمترین سخنی از یک روش مدارا با گروه‌های دیگر نمی‌توانست در میان باشد و رابطه دانشک‌ها با سایر نحل‌های سیاسی ایران که با اغماض می‌توان همه رازیر عنوان "چپ" دسته‌بندی کرد، گروه‌هایی که خود با پیروی از مسلک انقلابی به نوعی دیگر در تسامح و تساهل دست کمی از دانشک‌سوتیون نداشتند، همیشه با خصومت متقابل همراه بوده است. بازتاب همه این‌ها را در خط مشی روزنامه آلیک می‌توان مشاهده کرد.

واقعیت این است که آلیک روزنامه‌ای حزبی است که می‌خواهد وظایف یک روزنامه اطلاع‌رسان همگانی را هم در جامعه ارمنه ایران تحقق بخشد و این شدنی نیست. یک روزنامه عادی باید بتواند همه اخبار مهم جامعه ارمنه و ارمنستان را با ملایک اهمیت خبری آن‌ها پوشش دهد و این کاری است که آلیک از عهده آن بر نمی‌آید. برای نمونه مینیاتورهایی از موزه وانک جلفا دزدیده می‌شود و این خبر انعکاس وسیعی در رسانه‌های ارمنه ایران و در تا حدودی در مطبوعات ارمنستان پیدا می‌کند، اما آلیک به انتشار اطلاعیه رسمی شورای خلیفه‌گری اصفهان بسنده می‌کند و جز این در آن هیچ مقاله، گزارش یا مصاحبه‌ای درباره این واقعه نمی‌توان یافت. یا ممکن است در ارمنستان تظاهرات گسترده‌ای از سوی احزاب اپوزیسیون برگزار شود، اما در آلیک هیچ انعکاسی نیابد یا انعکاس اندکی داشته باشد. دلیل این امر البته به این برمی‌گردد که در صحنه سیاسی ارمنستان، روابط حزب دانشک‌سوتیون و هاک (کنگره ملی ارمنی) به رهبری لئون تریطروسیان تیره است و این امر باعث می‌شود تنها روزنامه جامعه ارمنه ایران نتواند وظیفه اطلاع‌رسانی عادی یک رسانه همگانی را انجام دهد.

دیگر این که آلیک به تبع ارگان حزبی بودن خود ماهیتاً از انعکاس اندیشه‌های مخالف مشرب

آلیک نوجوانان (۱۳۴۸-۱۳۵۷) و ضمیمه ادبی صفحه ۴۰۴ (۱۳۶۸-۱۳۸۲) اشاره کرد. در حال حاضر نیز ضمیمه‌ای به عنوان *خاچمروک* (چهارراه) منتشر می‌کند.

انتشار منظم آلیک طی هشت دهه دو بار به اختلال دچار شده است. نخستین بار در سال ۱۳۲۰ به مدت سه چهار ماه به سبب وضعیت نامعلوم سال‌های اشغال ایران از سوی متفقین و یک بار دیگر در اوج انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ به سبب مشارکت روزنامه در اعتصاب سراسری ۶۲ روزه مطبوعات کشور.

آلیک ارگان رسمی حزب دانشک‌سوتیون (نام کامل: *های هقا‌پخاکان دانشک‌سوتیون*)، یعنی فدراسیون انقلابی ارمنی) است و بررسی عملکرد و روش آن بدون توجه به این واقعیت شدنی نیست. حزب دانشک‌سوتیون در سال ۱۸۹۰ با هدف خودمختاری ولایات ارمنی‌نشین شرق امپراتوری عثمانی تأسیس شد و نقش مهمی در تاریخ معاصر ارمنه بازی کرد. چنان که از نام آن پیداست تفکر و روش انقلابی داشت و این تفکر و روش را بعد از فروپاشی نخستین جمهوری ارمنستان (۱۹۱۸-۱۹۲۰) که دانشک‌سوتیون حزب حاکم آن بود و استقرار جمهوری شوروی با خود به دیاسپورای ارمنی آورد. دانشک‌سوتیون از همان آغاز شکل‌گیری خود در ایران و میان ارمنه ایران

آلیک: روزنامه حزبی یا همگانی؟
آلیک (موج)، تنها روزنامه ارمنی‌زبان ایران و دومین روزنامه قدیمی کشور، هشتاد ساله شد. به این مناسبت مراسم متعددی در جامعه ارمنه کشور برگزار شده و می‌شود. در ارمنستان نیز وزارت دیاسپورای آن کشور هشتادسالگی آلیک را به عنوان یکی از قدیمی‌ترین روزنامه‌های دیاسپورا جشن گرفت. موضوع اصلی این شماره هویس نیز به ارائه اطلاعات اولیه درباره این روزنامه و نقد آن اختصاص یافته است.

نخستین شماره آلیک در آغاز سال ۱۳۱۰ شمسی به سردبیری هوسپ تادئوسیان (برادر کریستاپور میکائیلیان، یکی از سه بنیان‌گذار حزب دانشک‌سوتیون) منتشر شد. مدیر مسؤول روزنامه دکتر وارتان هوانسیان بود که به مدت بیست سال در این سمت باقی ماند. آلیک چهار سال به صورت هفته‌نامه‌ای چهار صفحه‌ای منتشر می‌شد. بعد تا ۱۳۲۰ یک روز در میان (هفته‌ای سه شماره) منتشر می‌شد و از این تاریخ به بعد تا امروز به صورت روزنامه منتشر شده است. روزنامه آلیک بیست سال صبح‌ها منتشر می‌شد و از سال ۱۳۳۹ به روزنامه عصر تبدیل شد. آلیک در کنار انتشار نشریه اصلی ضمیمه‌ها و نشریات وابسته‌ای هم داشته است که از میان آن‌ها می‌توان به ماهنامه آلیک (۱۳۴۰-۱۳۴۲)، دوهفته‌نامه

بررسی نقش ادیان الهی در عرصه نشر و کتابخوانی گله نمایندگان اقلیت‌ها از بی‌توجهی رسانه ملی

روز سه‌شنبه ۲۴ آبان مصادف با عید قدیر خم، مراسمی به منظور بررسی جایگاه و نقش فرهیختگان ادیان توحیدی در زمینه توسعه نشر و فرهنگ کتابخوانی، با حضور معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، نمایندگان اقلیت‌های دینی در مجلس شورای اسلامی، اعضای انجمن‌های اقلیت‌های دینی کشور و جمعی از ناشران و نویسندگان اقلیت‌های دینی در سرای اهل قلم برگزار شد. مراسم یادشده چهارمین دور نشست‌های بررسی نقش اقلیت‌های دینی در عرصه نشر و کتابخوانی بود که چند سال است در چارچوب برنامه‌های هفته کتاب برگزار می‌شود. سعید تقوی، مسئول دفتر امور اقلیت‌ها، در ابتدای جلسه ضمن خیر مقدم به حاضران، خبر ناگوار درگذشت سپوه امیرخانیان، مدیر انتشارات نائیری را به اطلاع حاضران رساند و به این مناسبت یک دقیقه سکوت اعلام کرد.

سپس آلبرت کوچویی، روزنامه‌نگار قدیمی و رئیس انجمن آشوریان تهران، لینا ملکیمان، نویسنده کتاب *تعاملات و تشابهات فرهنگی بین ایران و ارمنستان*، همایون سامیه رئیس انجمن کلیمیان تهران، و یکی از موبدان زرتشتیان سخن گفتند و هریک نقش جامعه دینی و قومی خود را در اعتلای فرهنگ و تمدن ایرانی تشریح کردند.

دو سخنران بعدی، اسفندیار اختیاری، نماینده زرتشتیان و یونان بت کلیا نماینده آشوریان در مجلس شورای اسلامی، از بی‌توجهی برخی مسئولان و به طور خاص صدا و سیمای جمهوری

اسلامی به ایران‌گله‌گذاری و انتقاد کردند. اختیاری در سخنان خود تاکید کرد که ایران به معنای مجموعه اقوام و ادیانی است که ملت بزرگ ایران را می‌سازند و نادیده گرفتن هریک از آنها می‌تواند خسران‌های بزرگی به بار آورد و موجب سوء استفاده دشمنان شود. روی سخن بت کلیا به مهندس عزت‌ا... ضرغامی، رئیس صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران بود. نماینده آشوریان در مجلس شورای اسلامی از بی‌توجهی رسانه ملی در معرفی اقلیت‌های دینی و انعکاس اخبار مربوط به آن‌ها انتقاد کرد. بعد از این سخنان، نماینده انجمن کلیمیان نیز درباره نمایش فیلم *شکارچی شنبه* که به گفته او جنبه ضدیهودی دارد سخن گفت و از نمایش احتمالی این فیلم به صورت سریال در تلویزیون اظهار نگرانی کرد. آندرانیک سیمونیان، رئیس بخش زبان و ادبیات ارمنی دانشگاه آزاد نیز نگرانی‌های یادشده را مورد تأیید قرار داد و اظهار امیدواری کرد که با توجه مسئولان امر به این گله‌ها، سوء استفاده تبلیغاتی دشمنان ایران خنثی شود.

بهمین درّی، معاون وزیر و ارشاد اسلامی در امور فرهنگی، در پایان مجلس سخنرانی کردند و ضمن تاکید بر حمایت وزارت ارشاد اسلامی از ناشران اقلیت‌ها، خواهان فعالیت بیشتر اقلیت‌ها در حوزه نشر و کتاب شدند. ایشان در عین حال قول دادند که گله‌های مطرح شده از سوی نمایندگان اقلیت‌ها را به مسئولان منتقل کنند و مورد بررسی قرار دهند.

حزب متبوعش ناتوان است. علاوه بر این حتی از پوشش خبری برنامه‌های انجمن‌های غیر خودی و فعالیت‌های شخصیت‌های فرهنگی و هنری ارمنی در سطح جامعه بزرگ ایران اگر به گمانش از مخالفان حزب باشند پرهیز می‌کند. تأکیدها مکرر سردبیران/لیک و رهبران حزب بر این که این روزنامه نمی‌خواهد تنها ارگان حزبی باشد بر این گواهی می‌دهد که آن‌ها خود به این تضاد بین ارگان حزبی بودن و نقش یک رسانه عمومی را بازی کردن واقفند. اما به نظر نمی‌رسد که این تناقض راه حل قاطعی داشته باشد. جالب است که برخی از بخش‌های فرعی روزنامه مانند بخش آگهی‌های بازرگانی و آگهی‌های ترحیم خدماتی به جامعه ارمنه ایران ارائه می‌کنند که به درد همه جامعه می‌خورد و کارکرد غیر حزبی و غیرسیاسی همگانی دارد. اما حتی در زمینه آگهی‌های بازرگانی نیز که در ازای پول چاپ می‌شوند، روزنامه اگر احساس کند مؤسسه‌ای که باید تبلیغ شود صاحبش از دید ملاک‌های حزب "عنصر نامطلوبی" است، از چاپ آگهی خودداری می‌کند.

تظاهرات معلولین در خیابان‌های ایروان

روز چهارشنبه ۲۶ اکتبر/۴ آبان گروهی از معلولین ارمنستان با ویلچرهای‌شان در خیابان‌های ایروان به تظاهرات پرداختند تا به مردم شهر و مسؤولین نشان دهند که بیش‌تر ساختمان‌های دولتی، وسائل حمل‌ونقل عمومی، و مراکز فرهنگی ایروان و سایر شهرهای ارمنستان فاقد تسهیلات لازم برای رفت‌وآمد معلولین هستند و این وضعیت دسترسی به بسیاری از امکانات شهری و عمومی را برای حدود ۴۰۰۰ نفر از شهروندان کشور که با تنها با ویلچر می‌توانند نقل مکان کنند غیرقابل دسترسی می‌سازد. تظاهرکنندگان از ایستگاه مترو میدان هانزپوتیتون به سمت شهرداری ایروان حرکت کردند تا نامه حاوی خواست‌های خود را به شهردار ایروان بدهند. آن‌ها در نامه خود به بیانیه حقوق معلولین سازمان ملل ارجاع داده‌اند که جمهوری ارمنستان از سال ۲۰۱۰ رسماً به عضویت آن در آمده است.

بازگشت روبرت کوچاریان؟

تورج خسروی

اپوزیسیون و مخالف دولت کنونی است تا يك نفر هم حزبی.

صحبت‌ها و موضع‌گیری کوچاریان برای کاندیدا شدن ریاست جمهوری نشان می‌دهد که وی مایل است خود را برای مبارزات انتخاباتی ریاست جمهوری سال ۲۰۱۳ آماده نماید. اما مسأله اصلی این است که آیا حزبی یعنی حزب جمهوری خواه از وی حمایت خواهد کرد یا نه؟ در جواب باید گفت تا کنون این حزب موضع رسمی و شفافی در این باره ارائه نکرده است، که البته این امر از يك طرف به پیچیدگی‌های مسایل سیاسی و مبارزات انتخاباتی مربوط می‌شود و از طرفی دیگر به مایل نبودن حزب جمهوری خواه به بازگشت روبرت کوچاریان.

می‌توان گفت که در میان صحبت‌ها و موضع‌گیری‌های بعضی از اعضای حزب جمهوری خواه و حتی خود سرژ سارکسیان نوعی عدم علاقه به بازگشت کوچاریان به عرصه قدرت احساس می‌شود و شاید بتوان گفت که پذیرفتن پیشنهاد کنگره ملی از سوی سارکسیان جهت

رسیدگی به پرونده کسانی که در قتل‌های یکم مارس ۲۰۰۸ نقش داشته‌اند تا حدودی برای بدنام کردن کوچاریان بوده است زیرا بیش تر افکار عمومی و اسنادی که از ویکی لیکس منتشر شده است، کوچاریان را مسؤول آن حوادث می‌داند. برخی از افراد و احزاب اپوزیسیون بر این باورند که در صورت کاندیدا شدن کوچاریان برای انتخابات ریاست جمهوری، احزابی همانند *ارمنستان شکوفا* و *دانشناکسوتیون* از وی حمایت خواهند کرد. به علاوه آنان معتقدند که پیروزی ولادیمیر پوتین در روسیه بر انتخاب و پیروز شدن کوچاریان در ارمنستان تأثیر خواهد گذاشت.

لازم به ذکر است که کوچاریان سائیتی را راه‌اندازی کرده که فعالیت‌ها و کارهای ده‌ساله دوران ریاست جمهوری وی را منعکس کرده است و از قشرهای مختلفی از مردم مصاحبه کرده که از بازگشت کوچاریان به قدرت حمایت کرده‌اند.

روبرت کوچاریان، رئیس‌جمهور قبلی ارمنستان، بالاخره لب به سخن گشود و در مصاحبه با سایت خبری *مدیاماکس* اعلام کرد که بازگشت خود را به سیاست بزرگ بعید نمی‌داند. وی سه مسأله را که احتمالاً باعث انگیزه وی به عرصه سیاست خواهد شد چنین برشمرده است:

- ۱- عدم بهبود رفاه انسانی و وضعیت اقتصادی پایدار و قابل توجه و همچنین احساسات منکوب شده در کشور و رشد میزان مهاجرت به خارج از کشور.
- ۲- تقاضای قشرهای مختلف جامعه برای بازگشت من به سیاست بزرگ.
- ۳- اعتقاد درونی من در این خصوص این است که می‌توانم به طور اساسی به وضعیت بهبود بخشم.

اگرچه کوچاریان در ابتدای امر با شك و تردید برای بازگشت به سیاست سخن به میان می‌آورد اما شروطنی که وی برای بازگشت خود به عرصه قدرت عنوان کرده بسیار جدی و قاطعانه است و چنین اظهاراتی بیش تر شبیه اظهارات افراد

دوهفته نامه
هویس

شماره ۱۱۱، سال پنجم، ۲ آذر ۱۳۹۰

گزارش نشست تخصصی مناسبات ایران و ارمنستان در بنیاد مطالعات قفقاز

تورج خسروی

در شماره گذشته متن کامل سخنان گریگور آراکلیان، سفیر جمهوری ارمنستان در جمهوری اسلامی ایران را چاپ کردیم. در این شماره گزارش کامل نشست را برای علاقه‌مندان که روابط دو کشور دوست و همسایه را دنبال می‌کنند به چاپ می‌سپاریم.

هم هستند. ۲- ایرانی‌ها و ارمنی‌ها هم نژاد هستند و اشتراکات فرهنگی و زبانی زیادی با هم دارند به طوری که ۱۴۰۰ ریشه لغوی زبان فارسی در زبان ارمنی موجود است. ۳- ارمنیان ایران برای روابط دو کشور پشتوانه خوبی هستند و در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و حتی ورزشی برای پیشرفت ایران تلاش می‌کنند. ۴-

برخورد خوب ایرانیان با ارمنیان غربی (ارمنیان ترکیه) هنگام پناهنده شده آنان در سال‌های جنگ جهانی اول و قتل‌عام ارمنیان. ۵- داشتن دشمن مشترک در طول تاریخ که باعث شده پیروزی یکی از این دو کشور پیروزی دیگری به حساب بیاید و اکنون نیز عدم صلح و ثبات در ایران به طور مستقیم بر ارمنستان تأثیر می‌گذارد و برعکس. ۶- نقش جغرافیای دو کشور به عنوان گذرگاهی برای همدیگر. ۷- تفاوت دینی میان دو کشور نه تنها مشکلی را به وجود نیاورده بلکه برای ایران اسلامی فرصتی برای نشان دادن تحمل‌گرایی و الگوی گفت‌وگوی تمدن‌ها و رد فرضیه برخورد تمدن‌هاست و ارمنستان نیز ثابت کرده است که داشتن مشکلات با بعضی از همسایگان به هیچ وجه جنبه مذهبی ندارد. این موارد باعث تقویت بیش از پیش روابط دو جانبه شده است.»

وی همچنین به دو خبر مهم اشاره کرد: «یکی این که سفارت ارمنستان اکنون گزارشی از روابط بیست ساله ایران و ارمنستان را به زبان ارمنی آماده کرده است که در آغاز سال ۲۰۱۲ به مناسبت بیستمین سالگرد روابط دو جانبه به چاپ خواهد رساند، و دیگر این که رئیس دانشگاه ایروان در ملاقات با رئیس دانشگاه تهران پیشنهاد داده‌اند تا در دانشکده الهیات ایروان، کرسی اسلام‌شناسی تأسیس شود.»

سفیر فوق‌العاده و تام‌الاختیار ارمنستان در ایران در جواب به سؤال دکتر حق‌پناه راجع

فروردین ۱۳۸۸ که طی آن ۸ سند همکاری به امضا رسیده است از جناب سفیر خواست تا توضیحاتی راجع به کارها و اقدامات انجام شده در این باره ارائه کند و به علاوه به موانع و مشکلاتی که بر سر راه افزایش حجم مبادلات تجاری و گردشگری وجود دارد، بپردازند.

لازم به یادآوری است که اسناد امضا شده در سفر سرکیسیان به ایران در تاریخ فوق‌الذکر عبارت‌اند از:

- ۱- یادداشت تفاهم همکاری‌های حمل‌ونقل ریلی
- ۲- یادداشت تفاهم همکاری در خصوص سرمایه‌گذاری برای احداث نیروگاه برق آبی ارس
- ۳- یادداشت تفاهم برقراری رژیم تجارت آزاد
- ۴- یادداشت تفاهم همکاری در زمینه انرژی
- ۵- قرارداد همکاری در زمینه نظارت بانکی
- ۶- مشارکت‌نامه احداث خط لوله انتقال فرآورده‌های نفتی
- ۷- برنامه همکاری در زمینه بیمه
- ۸- سند بانک توسعه صادرات

گریگور آراکلیان، در ابتدای سخنان خود با اشاره به روابط دو کشور اظهار کرد: «روابط خوب ارمنیان و ایرانیان به دلایل زیر است:

۱- این دو ملت در طول تاریخ با هم بوده‌اند و اکنون نیز به عنوان دو کشور همسایه هنوز در کنار

این نشست در روز یکشنبه ۱۱ آبان به مناسبت ۲۰ سال روابط سیاسی، اقتصادی، تجاری و اجتماعی جمهوری اسلامی ایران با جمهوری ارمنستان، با حضور گریگور آراکلیان، سفیر فوق‌العاده و تام‌الاختیار ارمنستان در ایران، جناب آقای دکتر محمدجعفر حق‌پناه و همچنین جمعی از کارشناسان و دانشجویان حوزه مطالعات قفقاز در بنیاد مطالعات قفقاز برگزار شد.

در ابتدای جلسه مسؤول میز ارمنستان در بنیاد مطالعات قفقاز، توضیح کوتاهی درباره سطح مناسبات اقتصادی سیاسی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان در طی ۲۰ سال اخیر ارائه کرد و سپس آقای دکتر حق‌پناه اشاره کرد: «امنیت هر کشور و همسایه‌گانش بر روی هم و بر کل منطقه تأثیر می‌گذارد و رابطه ایران و ارمنستان نیز در همین چهارچوب تعریف می‌شود. طی این دو دهه سطح مناسبات در تمامی زمینه‌ها رو به رشد بوده است و این روند باعث شد تا در سال ۲۰۱۰ حجم مبادلات میان دو کشور به مرز ۲۷۰ میلیون دلار برسد. اما این امر انتظارت ما را برآورده نمی‌کند و ما امیدواریم سطح مناسبات خود را در تمامی زمینه‌ها تا مرز سه‌برابر افزایش دهیم هرچند برای تحقق این امر با مشکلات و موانعی هم روبه‌رو هستیم، مشکلاتی مانند عضو سازمان تجارت جهانی نبودن ایران و تعرفه‌های گمرکی سنگین». وی همچنین با اشاره به سفر سرژ سرکیسیان، رئیس‌جمهور ارمنستان، در ۲۴

به طرح‌های انجام شده اشاره کرد: «در طی ۲۰ سال گذشته پروژه‌های مهمی انجام شده که روند روابط دو طرف را برگشت‌ناپذیر کرده است همانند: احداث خط لوله انتقال فرآورده‌های نفتی، احداث خط سوم انتقال برق و همچنین نیروگاه برق آبی مقری و غیره است. به‌علاوه تلاش برای احداث خط راه‌آهن ایران - ارمنستان که اکنون در دست اقدام است و مطالعات اولیه آن انجام شده (این پروژه به حدود ۱/۵ تا ۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری نیاز دارد) تحول عظیمی در

ایران ببینند. هرچند دو طرف تصمیم‌های برای لغو روادید گرفته‌اند اما تا حالا عملی نشده است.»
سؤال: «روابط ایران و ارمنستان در طی دو دهه بسیار خوب بوده اما در بعضی برهه‌ها وقایعی رخ داده و تا حدودی روابط دو کشور را تحت تأثیر قرار داده است به علاوه سیاست موازنه‌ای که ارمنستان بر مبنای آن روابط خارجی خودش را تنظیم می‌کند و همزمان با ایران با اروپا، آمریکا و اتحادیه اروپا در ارتباط است آیا ممکن است روابط دو جانبه را با چالش روبه‌رو کند؟

روابط دو طرف و حتی کل منطقه به وجود خواهد آورد.»

گریگور آراکلیان در بحث پیرامون تجارت و گردشگری و مشکلات آن عنوان کرد: «دروازه‌های ارمنستان به روی تاجران و گردشگران ایرانی باز است و اکنون بیش از پانصد شرکت ایرانی در ارمنستان فعال هستند و ایرانیان برای ثبت شرکت خود در ارمنستان هیچ مشکلی ندارند و در زمینه‌ی گردشگری نیز ایرانیان حتی با وسایل شخصی و با پرداخت حدود ۸ دلار می‌توانند وارد ارمنستان شوند. اما در ایران وضع به گونه‌ای دیگر است و قانون حمایت از تولیدکنندگان داخلی باعث شده است تا هیچ شرکت ارمنستانی در ایران فعال نباشد و یا در صورت تمایل تاجران و شرکت‌های ارمنستان برای سرمایه‌گذاری در ایران با قوانین دست‌وپاگیر مواجه شوند. همچنین ارمنیان ارمنستان برای گردشگری در ایران تنها در ساعات‌های کاری و روزهای غیر تعطیل و پرداخت هزینه‌ای حدود ده برابر آن‌چه که گردشگران ایرانی پرداخت می‌کنند، می‌توانند به

آراکلیان: «در طی دو دهه ما علاوه بر مناسبات با ایران در انتخاب همسایگان و همکاری خود نیز دقت به خرج داده‌ایم و درعین حال که با اروپا، آمریکا و روسیه ارتباط داریم هیچ وقت از همسایگی و دوستی با ایران غافل نبوده‌ایم و هر مقامی هم که در ارمنستان سرکار بیاید نمی‌تواند ایران را نادیده بگیرد و همه احزاب معترف به رابطه با ایران هستند به علاوه مقامات ارمنستان در سطوح عالی اعلام کرده‌اند که هر خطری متوجه ایران باشد بر روی ارمنستان تأثیر می‌گذارد.»

سؤال: تحریم‌های امریکا علیه ایران چه تأثیری مثبت یا منفی بر روابط ایران و ارمنستان می‌گذارد؟ آیا ارمنستان می‌تواند مفری برای ایران از تحریم‌ها باشد؟

آراکلیان: «ما مخالف این هستیم که برخلاف قوانین و عرف بین‌الملل عمل کنیم اما فرصت‌های هست که ارمنستان می‌تواند از آن استفاده کند ولی خود ارمنستان نیز گرفتار تحریم‌ها و محاصره است و خیلی از مرزهایش باز نیستند. اگر ایران از

این تحریم‌ها ضرر ببیند ارمنستان نیز ضرر خواهد دید.»

سؤال: راه‌آهن ایران و ارمنستان در چه وضعیت و مرحله‌ای است و کی به اتمام خواهد رسید؟

آراکلیان: «قرار بر این است که هم ایران و هم ارمنستان کارهای مربوط به ساخت راه‌آهن را در قسمت‌های خود به انجام برسانند و مطالعات اولیه نیز انجام گرفته است. اما مسیر راه‌آهنی که از ارمنستان می‌گذرد بسیار صعب‌العبور است و نیاز به سرمایه‌گذاری دارد ولی بعضی از کشورها برای سرمایه‌گذاری در این پروژه اعلام آمادگی کرده‌اند.»

سؤال: با این که ترکیه مرز خود را با ارمنستان بسته است اما این کشور جایگاه خوبی در بازارهای ارمنستان دارد و حجم مبادلات تجاری‌اش تقریباً با ایران برابر است. علت این امر را شما در چه چیزی می‌بینید؟

آراکلیان: «بعد از استقلال ارمنستان و به دلایل مشکلات اقتصادی برخی از تجار ایرانی سودجو کالاهای تاریخ مصرف گذشته را به ارمنستان آوردند و باعث شد تا ذهنیت ارمنی‌ها نسبت به کالاهای ایرانی خراب شود و اکنون نیز همان ذهنیت در میان بسیاری از ارمنیان باقی مانده است و ترجیح می‌دهند تا در درجه‌ی اول کالاهای کشورهای دیگر را مصرف کنند.»

سؤال: شما چشم‌انداز حل مناقشه‌ی قره‌باغ را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

آراکلیان: «مناقشه‌ی قره‌باغ موضوعی مشکل‌آفرین برای اقتصاد دو کشور ارمنستان و آذربایجان بوده و هست. اکنون قره‌باغ نمی‌تواند به شرایطی که قبل از فروپاشی داشت، برگردد و در چهارچوب جمهوری آذربایجان باشد. در زمان اتحاد جماهیر شوروی هم قره‌باغ یکی از استان‌های خودمختار بود. این مسأله نشان می‌دهد که این منطقه دارای وضعیت خاصی بوده و خود این امر به خیلی از سؤالات جواب می‌دهد. مردم قره‌باغ بالاخره توانستند مشکل خود را حل کنند و مستقل شوند و امروزه مسأله حق تعیین سرنوشت ملت‌ها مسأله‌ی بسیار مهمی است که در تمام دنیا برای آن ارزش قائل می‌شوند، چرا باید این مورد درباره‌ی قره‌باغ صدق نکند؟»

سؤال: جمهوری آذربایجان اظهار می‌کند که ارمنستان آثار اسلامی و مساجد را از میان می‌برد. آیا این روند ادامه دارد؟

آراکلیان: «ارمنستان همیشه نسبت به سایر ادیان احترام خاصی قابل بوده است و از همان ابتدای استقلال نسبت به آثار اسلامی با احتیاط

برخورد می‌کرده. نمونه‌ی بارز، مسجد کبود در دل ایروان است که با هماهنگی دولت ارمنستان و به کمک معماران ایرانی بازسازی شد و همچنین بازسازی یک مسجد هم در قره‌باغ آغاز شد. در زمان شوروی نه تنها معابد و مساجد بلکه کلیساها نیز نابود و یا آسیب دیدند و امروزه در ارمنستان

مناقشه قره‌باغ را حل کند؟
آراکلیان: ما قرارداد بلندمدت نظامی با روسیه داریم. روسیه از مرزهای ما محافظت می‌کند و اگر مسأله‌ای باشد ما با روس‌ها آن را حل می‌کنیم. این که می‌گویید اگر روس‌ها بخواهند مناقشه قره‌باغ را حل می‌کنند، باید بگویم که این نظر

حتی به آفریقا فعال هستیم و به طور کل تجارت ما تجارت با اشیای کم حجم و به صورت هوایی است. مؤسساتی که بیش از ۱۰ میلیون دلار در ارمنستان سرمایه‌گذاری می‌کنند از امتیازات خوبی بهره‌مند می‌شوند.
لازم به ذکر است که سفیر فوق‌العاده و

وضع عوض شده است و این کشور نه تنها به کلیساهای خود بلکه به آثار اسلامی ایران در ارمنستان نیز توجه می‌کند».

سؤال: در ارمنستان بسیاری از فرقه‌ها مخصوصاً شاهدان یهوه آزادی زیادی دارند. آیا این مسأله تهدیدی علیه امنیت ملی ارمنستان به حساب نمی‌آید؟

آراکلیان: «بله این مسأله متوجه ارمنستان و امنیت این کشور نیز است و این امر یکی از ره‌آورد‌های ارمنستان برای همگرایی با ساختار اروپاست که در این کشور باید آزادی اندیشه وجود داشته باشد. اما باید گفت در ارمنستان هیچ خطری برای تغییر دین برای هیچ‌کسی وجود ندارد زیرا لازمه تغییر دین به مسیحی‌گری، دین ارمنیان جهان، این است که فرد در درجه اول باید خودش ارمنی باشد. به عبارت دیگر در کلیسای ارمنی فعالیت تبشیری وجود ندارد».

سؤال: آیا فکر نمی‌کنید وجود پایگاه نظامی روسیه در گیومری مناقشه قره‌باغ را تشدید می‌کند؟ و این که آیا اگر روسیه بخواهد نمی‌تواند

شخصی شماست. روس‌ها در حال حاضر در پی حل مسأله‌آمیز مسأله هستند.

سؤال: علت کمی شناخت مردم ارمنستان از ایران چیست؟

آراکلیان: مردم عامی به علت سلطه شوروی در سال‌های گذشته و کنترل شدید و این که تنها راه ارتباط ایران و ارمنستان از مسکو بوده، سیاست‌های دیکنه شده مسکو را پذیرفته‌اند و مدتی طول می‌کشید تا واقعیت ایران را درک کنند. اما هم اکنون روابط در حال بهبودی است.

سؤال: وضعیت اقتصادی و جمعیتی در ارمنستان چگونه است؟ و آیا ارمنستان دکتترین خاصی در بلندمدت دارد؟

آراکلیان: ارمنستان پیشرفت‌های خوبی داشته است و استراتژی بلندمدت ارمنستان مشخص است و اسناد آن موجود است و محرمانه هم نیست. ارمنستان اقتصاد لیبرالی دارد. در سال‌های گذشته ما رشد منفی هم داشته‌ایم ولی امسال ۴ درصد رشد داشته‌ایم. ما در زمینه تولید نرم‌افزار رایانه‌ای صادرات خوبی داریم. همچنین در تجارت الماس

تام‌الاختیار ارمنستان در ایران از پاسخ به پرسش‌هایی که به نقش ایران در مناقشه قره‌باغ مربوط می‌شد خودداری کردند به این دلیل که تا حدودی در چهارچوب این نشست نبود و قبلاً موضع‌گیری ایشان درباره‌ی چگونگی نقش ایران در مناقشه‌ی قره‌باغ در بنیاد مطالعات قفقاز به دلیل عدم ترجمه‌ی صحیح آن در مطبوعات ارمنستان مشکلاتی را برای وی به وجود آورده بود.

جشن دوازدهمین سالگرد جلوس گارگین دوم بر تخت رهبری دینی ارمنه جهان

۱۹۷۹ و در همین مدت زعامت جامعه ارمنه آلمان را به عهده گرفته است. در سال ۱۹۹۲ بعد از طی مدارج روحانی به مقام اسقف اعظمی نائل شده و در سال ۱۹۹۹ بعد از وفات گارگین اول، رهبر کلیسای رسولی ارمنی، به جای او به عنوان اسقف ارمنه سراسر جهان برگزیده شد. در جشن‌هایی که به مناسبت دوازدهمین سالگرد جلوس گارگین دوم در اجمیادزین برگزار شد، از جامعه ارمنه ایران، لئون آهارونیان، نیکوکار به‌نام، مدیر عامل شرکت حمل و نقل بین‌المللی ساتی و صاحب امتیاز دوهفته‌نامه هویس به دعوت رسمی اجمیادزین در مراسم حضور داشتند و تابلویی نفیس از چهره گارگین دوم را به رسم هدیه به رهبر دینی ارمنه جهان تقدیم کردند.

دست‌گیرگور لوساوریچ قدیس بنا شد. در طول سده‌های متمادی بخش‌های جدیدی به کلیسا افزوده شده و بخشی از قسمت‌های آن مرمت شده، اما ساختار اصلی آن به همان شکل اولیه حفظ شده است. در کنار کلیسا موزه‌ای نیز دایر است که آثار هنری، مینیاتور، دست‌نوشته‌های کتاب مقدس، انواع فرش و نقاشی و مجموعه‌های سکه‌های قدیمی در آن نگاهداری می‌شوند. اسقف اعظم گارگین دوم در سال ۱۹۵۱ در یکی از روستاهای استان آرماویر ارمنستان به دنیا آمد و در سال ۱۹۶۵ به شاگردی مدرسه دینی گورگیان که جزئی از مجتمع اجمیادزین است پذیرفته شد. در سال ۱۹۷۲ تحصیلات خود را در رشته الهیات در دانشگاه‌های وین و بُن ادامه داد و در سال

کلیسای جامع اجمیادزین مقر کلیسای رسولی ارمنی، در شهر اجمیادزین در ۱۸ کیلومتری غرب ایروان واقع شده است. ارمنستان نخستین دولتی بود که در سال ۳۰۱ میلادی در زمان تیرداد سوم، مسیحیت را به عنوان دین رسمی کشور پذیرفت. اسقف اعظم ارمنه سراسر جهان، گارگین دوم در ۴ نوامبر سال ۱۹۹۹ بر تخت رهبری کلیسای رسولی ارمنی در اجمیادزین جلوس کرد و امسال دوازدهمین سالگرد انتخاب ایشان به این مقام با شکوه بسیار در اجمیادزین جشن گرفته شد. در این جشن رئیس‌جمهور ارمنستان سرژ سرکیسیان نیز شرکت کرده بود. کلیسای اجمیادزین در سال ۳۰۳ بلافاصله پس از پذیرش مسیحیت توسط پادشاه ارمنستان به

نقاشان معاصر ارمني گارزو (گارنیک زولومیان)

یکی از چهره‌های ماندگار هنر معاصر فرانسه است. او در سال ۱۹۰۷ در شهر حلب سوریه متولد شد. پدرش عکاس بود و او از کارگاه عکاسی او شاهد به حوادث دهشناک کشتار ارمنه بود. بعد از مرگ پدر با خواهرش به قاهره رفت و سپس برای تحصیل هنر عازم پاریس و از سال ۱۹۲۴ در همان جا مستقر شد. در سال ۱۹۵۳ با نمایشگاه آثار نقاشی خود به نام چشم‌اندازهای ونیزی و با طراحی صحنه باله ژیزل در اپرای پاریس، به شهرت رسید. بعد از آن، نمایشگاه‌ها و کارهای طراحی صحنه او یکی بعد از دیگری شهرت او را تثبیت کرد. علاوه بر این، به خلق لیتوگراف و تصویرسازی کتاب نیز پرداخت. در سال ۱۹۷۸ به عضویت آکادمی هنر فرانسه پذیرفته شد. خطوط ظریف و پرنرژی گارزو اصلی‌ترین وسیله بیان او هستند. در ترکیبی از این خطوط دنیایی اثیری خلق

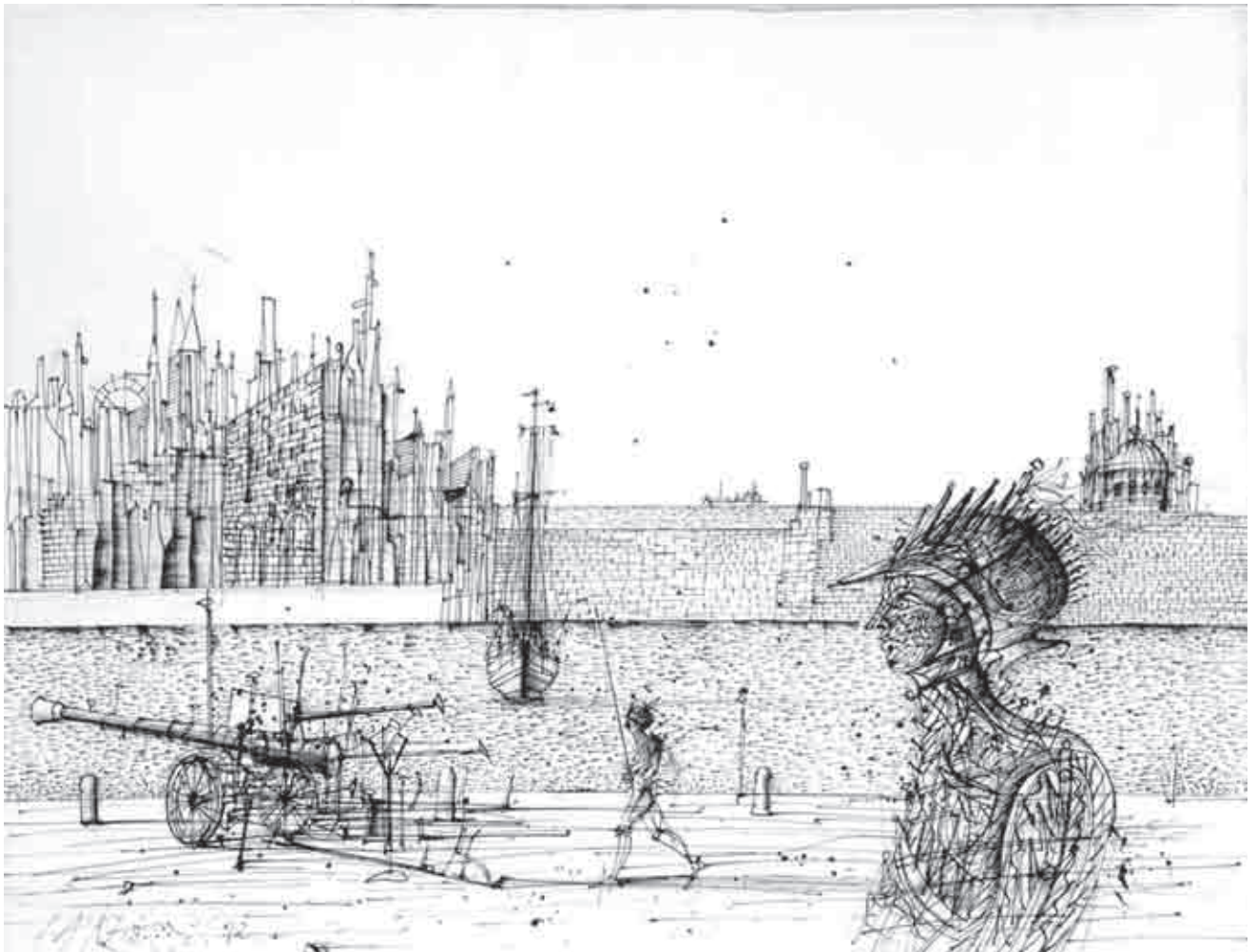

می‌شود که دریافت او از زیبایی طبیعت و چشم‌اندازهای انسان‌ساخته را در خود منعکس می‌کند. خیال‌پردازی و واقعیت در آثار او در ترکیب بدیعی با هم تلفیق شده‌اند. در عین حال، فضایی تیره و پرتنش آثار او را فرا گرفته است که می‌توان آن را به خاطرات کشتار نیاکانش در امپراتوری عثمانی نسبت داد که گارزو در کودکی خود تجربه کرده بود.

او روابط خود را با وطنش ارمنستان حفظ کرد و در میان مردم آن خطه نیز مشهور بود. در سال ۱۹۸۳ نمایشگاه بزرگ آثار او در ایروان برگزار شد و در سال ۱۹۸۴ جایزه مارتیروس ساریان به او اهدا گردید.

در سال ۱۹۹۱ نمایشگاه دائمی آثار او در شهر ماسونک فرانسه در یک کلیسای کوچک آغاز به کار کرد. جز او، تنها سه تن از نقاشان فرانسوی، ماتیس، شاگال و ژاک کوستو، این افتخار را داشته‌اند که موزه‌های دائمی از این دست داشته باشند.

گارزو در ۲۲ آگوست سال ۲۰۰۰ در پاریس درگذشت.

عوامل بی‌ثباتی در قفقاز و رویکردهای امنیتی (قسمت دوم)

محمود واعظی

عدم وجود نهادهای مدنی کارا:

نهادهای مدنی به دلیل ایفای نقش واسطه‌ای، موجب کاهش و یا از بین رفتن شکاف میان مردم و نظام سیاسی می‌شوند. نهادهای مدنی کار، که به خوبی قادر به انتقال تقاضا از پایین به بالا باشند و نقش مؤثری را در جهت‌دهی و همسوسازی این تقاضاها ایفا کنند، عناصر تعیین‌کننده‌ای در کنترل نظام‌های سیاسی و همچنین جلوگیری از کاربرد ابزارهای غیرقانونی برای بیان تقاضاها از سوی مردم خواهند بود. در منطقه قفقاز، طی یک دهه گذشته به دلیل سیطره نگرش‌های قومی و وجود تفکرات دوران کمونیستی میان مسئولین این کشورها و عدم تمایل دولت‌های محلی، نهادهای مدنی مانند احزاب و سازمان‌های غیردولتی هنوز نتوانسته‌اند به رشد و بلوغ لازم دست پیدا کنند. در اغلب موارد در قفقاز، نهادهای مدنی قادر به شکستن مرزهای قومی نیستند. نهادهای مدنی کارکردهای قومی دارند و حوزه گسترش آنها از مرزهای یک قومیت مشخص و یا حتی در برخی موارد از یک حوزه جغرافیایی مشخص (مانند نخجوانی‌ها) فراتر نمی‌رود. این دسته از نهادهای مدنی نه تنها واسطه‌ای در جهت برقراری ثبات و امنیت نیستند، بلکه در مواردی خود به عاملی برای گسترش اختلافات و بی‌ثباتی تبدیل می‌شوند.

نقش قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای:

در این بخش نقش برخی از قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای یا درون قفقاز به‌طور مختصر مورد تحلیل قرار گرفته‌است، اما نقش جمهوری اسلامی ایران در قفقاز نیازمند مقاله‌ای مستقل است و در این مبحث به آن نمی‌پردازیم. رویکرد روسیه به قفقاز:

روسیه همواره یک قدرت سرزمینی بوده است و از هنگامی که در قرن ۱۵، دولتی متمرکز پیدا کرد، تسلط بر منطقه‌ی پیرامونی را به عنوان یکی از اهداف خود تعیین نمود. شرایط ژئوپلیتیک روسیه، نبود قدرت‌های هم‌تراز در منطقه و ضعف قدرت‌های محلی، همه از وجوه بارز تمایل به توسعه طلبی ارضی از طرف روسیه بوده است. انتقال به دوران شوروی، در ارتباط با حوزه سیاست پیرامونی روسیه، تنها یک تغییر شکل

پیدا کرد، اما روس‌ها در پی ایجاد تکیه‌گاهی برای توجه به جنوب و ایران و به طرف غرب و تنگه‌های بسفر و داردانل بودند. این دو سیاست، در تمام سال‌های قرن نوزدهم، از دل مشغولی‌های بنیادین رهبران روسیه و دستگاه تزاری بود. این سیاست با تغییر رژیم در روسیه دگرگون نشد. در دوران حکومت شوروی، قفقاز با تمامی تاریخ پرفراز و نشیب خود، همچنان در سیاست دو سویه این کشور به جانب ترکیه و ایران از اهمیت زیادی برخوردار بود.

پس از فروپاشی شوروی نیز این اهمیت بنیادین و استراتژیک همچنان نسبت به قفقاز حفظ شد و روس‌ها که وام‌دار یک اندیشه تاریخی و استراتژیک در قبال این منطقه بودند، نتوانستند از سیره گذشتگان دست بردارند. تحولات سیاسی پس از فروپاشی نشان نمی‌دهد که در اولویت‌های سیاستمداران مسکو در نگرش به قفقاز تغییراتی ایجاد شده باشد. هر چند که راه‌بردهای کلاسیک، ثمردهی و کارایی ندارند. روس‌ها، در طی تاریخ خود، بسیار دیر خود را با مفاهیم سازگار می‌کنند، اما گاه شدت تحولات ممکن است آن‌ها را به پذیرش واقعیت‌ها ناچار سازد.

یکی از بحث‌های مطرح در روسیه پس از فروپاشی، طرح عرصه منافع امنیت در حوزه شوروی سابق است. در سال ۱۹۹۲ استراتژی

در برداشت. روسیه شوروی به سرعت دریافت که جمهوری‌های پیرامونی از اهمیت بالایی در سیاست این کشور برخوردارند. از حوزه امنیتی و استراتژیک، رسوخ به این جمهوری‌ها از سوی قدرت‌های رقیب و دشمن، تهاجم علیه روسیه تلقی می‌شد و تجربه سه سال پس از پیروزی انقلاب اکبر، این امر را برای روس‌ها به اثبات رسانده بود. همین نگرش نسبت به قفقاز با حساسیت بیش‌تری دنبال می‌شد.

قفقاز، محل اتصال و برخورد و چالش قدرت‌های متعدد رقیب بود. از این رو مسکو همواره برای این منطقه که از یک سو محل تلاقی منافع آن با ایران و از سوی دیگر با ترکیه و سایر قدرت‌های بزرگ اروپا بود، اهمیت زیادی قائل بوده است. از هنگامی که امپراطوری روسیه استراتژی ماوراء قفقاز خود را اعمال نمود بیش از دو قرن می‌گذرد. پس از تسلط بر قفقاز، روسیه به دو هدف مهم دست یافت؛ اولاً در مرکز اتصال دولت‌های اسلامی منطقه یک تکیه‌گاه برای تمدن مسیحی ایجاد شد، ثانیاً مرزهای جنوبی روسیه تحکیم گردید.

می‌توان از عنوان تکیه‌گاه تمدن مسیحی تعبیر رساتری کرد. اگر چه روسیه در جنگ‌های گذشته با شکست دادن ایران و عثمانی در این منطقه، به عنوان یک کشور مسیحی جایگاهی مناسب

جدید روسیه تدوین شد. در این استراتژی از حوزه جغرافیایی شوروی سابق به عنوان عرصه منافع امنیت ملی روسیه نام برده شده است. قفقاز نیز فرعی بر این استراتژی نیست، بلکه عینیت کامل آن است. بر اساس این استراتژی، آندره کوزیرف، وزیر امور خارجه فدراسیون روسیه، در دوران تصدی خود طی اظهاراتی در یکی از نشست‌های مربوط به بررسی سیاست خارجی روسیه می‌گوید: ما پس از فروپاشی، روبروی یک وظیفه یعنی ایجاد کمربندی از روابط حسن همجواری (کشورهای دوست) در طول مرزها قرار گرفته‌ایم. ما اگر خواهان حفظ جایگاه خود به عنوان یک قدرت درجه اول هستیم، به روابط درجه اولی نیز در داخل (جامعه کشورهای مشترک المنافع) نیاز داریم.

وظیفه‌ای که وزیر امور خارجه روسیه از آن سخن می‌گوید، حفظ یک جایگاه است. جایگاهی که شرایط ژئوپولیتیک برای روسیه طی قرن‌ها ایجاد کرده است. پیوند و ارتباط روسیه با کشورهای منطقه پیرامونی خود، همواره روابطی سخت و همراه با دشواری‌های فراوان، چه برای روسیه و چه برای کشورهای منطقه بوده است.^۱

قفقاز جزء عرصه منافع ژئوپولیتیک روسیه است. اقوام مقیم این منطقه در عمل در یک دولت - امپراطوری روسیه یا اتحاد شوروی - زندگی کرده‌اند. روسیه باید یگانگی سرنوشت آن‌ها را درک کند. روسیه نباید فراموش کند که اگر این منطقه را ترک کند، دیگران وارد این

منطقه خواهند شد، امری که بر امنیت روسیه نخواهد افزود.^۲ بنابراین به نظر می‌رسد با وجود کاستی‌هایی که سیاست روسیه در منطقه دچار آن شده است، که این خود معلول شرایط نوین و استقلال کشورهای جدید است، شرایطی فراهم شده است که کشورهای دیگر نیز به دنبال اهداف خود در قفقاز باشند. لذا در شرایط جدید روسیه تلاش می‌کند اگر نتواند تنها قدرت با نفوذ و تعیین کننده در قفقاز باشد لاقلاً جزء کشورهای با نفوذ و تأثیرگذار در منطقه به شمار رود.

ساختارهای داخلی:

ساختارهای داخلی جمهوری‌ها، پیوستگی و واحد بودن عرصه انرژی، حمل و نقل کالا و حضور محسوس زبان و فرهنگ روسی و نیز روس‌تبارها، مزیت‌هایی است که روس‌ها از آن برخوردارند. روس‌ها به چالش‌های سیاسی موجود در منطقه، با نگاهی بدبینانه می‌نگرند. این نگاه ضرورتاً حذفی نیست. یعنی روسیه در شرایط جدید نمی‌کوشد تا همه رقبا را از عرصه قفقاز حذف کند. رویداد و سیاستی مدنظر روس‌هاست که از جنبه‌های حذفی برخوردار نباشد. قدرت و یا نیرویی که به نحوی از انحاء بکوشد روسیه را در عرصه سیاسی و نهایتاً ژئوپولیتیک حذف کند، با مقاومت و واکنش روسیه روبرو خواهد شد و به دلیل میزان نفوذ و تأثیرگذاری آن، تلاش‌های او با مشکل مواجه خواهد شد.

در روسیه نیز با توجه به جناح‌بندی‌های سیاسی

و سازمانی، در نگرش به قفقاز و پیشبرد سیاست‌های کلان این کشور تفاوت‌هایی وجود دارد. سیاستمداران نسل جدید و نظامیان با تفکر گذشته، صاحبان دو تفکری هستند که چه به لحاظ دیدگاه‌های سیاسی و چه نفوذ در مجموعه حکومت روسیه، در قفقاز بیش‌ترین تأثیرگذاری را دارند و حتی گه‌گاه بر خوردهای درون‌سامانه‌ای هم با یکدیگر داشته‌اند. نظامیان در پی اعاده موقعیت سابق ارتش سرخ در منطقه هستند اما سیاستمداران نسل جدید روسیه، خواهان تعامل بیش‌تر با غرب و کشورهای منطقه هستند و تلاش می‌کنند مسائل منطقه از طریق روش‌های سیاسی و دیپلماتیک حل و فصل شود. در راستای اعمال این سیاست است که ولادیمیر کازیمیروف، به عنوان نماینده ویژه رئیس‌جمهور (وی دستیار وزیر امور خارجه و مسوول قره‌باغ است) در مناقشه قره‌باغ به وسیله رئیس‌جمهور روسیه در ژانویه سال ۱۹۹۴ منصوب شد و مسوولین وزارت امور خارجه روسیه و شخص وزیر خارجه در حل و فصل مناقشه تاجیکستان حضور فعال داشتند. در واقع، وزارت امور خارجه عهده‌دار اجرا و هدایت سیاست روسیه در مسأله قره‌باغ شد.

با گذشت زمان از نفوذ روسیه در منطقه کاسته می‌شود. نقطه اوج این تحولات پس از ۱۱ سپتامبر و حمله آمریکا به افغانستان بود که با نرمش بیش از حد رئیس‌جمهور روسیه، آقای پوتین، مواجه شد و در نتیجه‌ی آن، حضور و نفوذ نیروهای نظامی آمریکا در آسیای مرکزی و قفقاز افزایش یافت. تحولات داخلی در آذربایجان و گرجستان و عکس‌العمل مقامات روسیه نسبت به آن در این راستا قابل تحلیل هستند. این تحولات جدید زمینه را برای گسترش ناتو به شرق نیز فراهم کرده‌اند.

منبع: سایت مرکز هم‌اندیشی استادان و نخبگان دانشگاهی

پی‌نوشت‌ها:

- ۱- محمود واعظی، میانجی‌گری جمهوری اسلامی ایران در آسیای مرکزی و قفقاز، پیشین، فصل دوم.
- ۲- روزنامه ستاره سرخ، مصاحبه رمضان عبدالطیف‌اف (معاون شورای فدراسیون روسیه) ۲۰ آوریل ۱۹۹۴.

